

9 Genel konular

M.Topaloğlu
Adana Barosu

ÖZET: Rödovans sözleşmesinde ruhsat sahibi olan madenci işletme iznini devretmekte ve bunun karşılığında rödovans bedeli denen pay almaktadır. Adliye mahkemeleri yerinde olarak, rödovans sözleşmesine Borçlar Yasası'ndaki hasılat kirasına ait hükümleri uygulamaktadırlar. Rödovans sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğüne bir ay içinde bildirilerek uygun görüş alınması zorunludur. Ruhsat sahibi ile rödovansçı arasında maden hukukuyla ilgili konularda çıkan uyuşmazlıklarda Bakanlık kararı geçerlidir.

ABSTRACT: In mining lease agreement exploiting permission is assigned by mining license owner and also, in return for which, rental is collected. General courts apply the provisions related with usufructuary lease in Code of Obligation. This agreement must submit to General Directorate of Mining Affairs for approval in a month. Decision of Ministry is valid in the case of conflicts those subject to mining law between the license owner and the lessee.

1 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN ORTAYA ÇIKIŞ SEBEBİ

3213 Sayılı Maden Yasası 5. maddesinde önceki 6309 sayılı Yasada olduğu gibi hakların bölünmemesi ilkesini kabul etmiştir. Buna göre, arama ruhsatı, ön işletme ruhsatı ve işletme" ruhsatlarından hiçbirisi hisselerle bölünmez. Bu ruhsatların tek bir gerçek veya tüzel kişiye ait olması gerekir. Maden haklarının bölünmemesi ilkesinin konuluş amacı, işletilmesinde kamusal yarar olan madenlerin rasyonel ve ekonomik olarak değerlendirilmesini sağlamaktır (Topaloğlu 1999).

Rödovans veya maden kirası sözleşmesi, Maden Yasasında ne de başka bir yasada özel olarak düzenlenmiş değildir. Maden ruhsatlarının bölünmemesi ilkesi rödovans sözleşmesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Gerçekten de uygulamada maden ruhsatlarının bölünme yasağı rödovans sözleşmesiyle aşılmaktadır. Esasen ruhsatların bölünmesi rasyonel ve ekonomik olarak değerlendirilmesini engellemez. Halen verilen ruhsat alanlarının büyük bir bölümünde, ruhsat alanının küçük bir yerinde madencilik yapılırken diğer kısım atıl olarak beklemektedir. Ruhsat alanlarının yasal olarak birbirinden bağımsız boyutlarda bölünmemesi nedeni ile bazı ruhsat alanlarından verimli ve ekonomik bir şekilde yararlanılamamaktadır.

Açık bir yasal düzenleme olmamakla birlikte rödovans sözleşmesine hukukumuzda hukuki bir dayanak bulmak mümkündür. 3213 Sayı Maden Yasasının 28. Maddesinin gerekçesinde dolaylı da olsa rödovans sözleşmesine işaret edilmektedir. Madde gerekçesinde konuyla ilgili aynen şu ibareler kullanılmaktadır: "...Diğer taraftan bu süre zarfında madenci kendisine maddi destek arayabileceği gibi, işletme iznini bir başkasına kiralayabilecek ve kanun karşısında teknik ve mali yönden tek sorumlunun ruhsat sahibi olacağı, esası getirilmekte (dir)"(Kayserili & Topaloğlu 1990).

Yine, Maden Yönetmeliğinin 32. Maddesini değiştiren 06.11.1990 tarih ve 20687 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Yönetmelik hükmüyle rödovans sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğüne bildirilmesi zorunlu kılınarak, rödovans ve maden kirası sözleşmesi dolaylı olarak kabul edilmektedir.

2 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE TESCİLİ

Türk Borçlar Hukukunda sözleşmelerde şekil serbestisi geçerlidir. Yasada özel olarak bir şekle bağlanmayan sözleşmeleri taraflar istedikleri şekilde yapabilirler (Eren 1998). Rödovans sözleşmesi maden ruhsatının devri anlamına gelmediğinden,

devir sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğünde yetkili memur huzurunda yapılması zorunluluğu yoktur.

Maden ruhsat sahibi (madenci) ile rödovansla sahayı işletecek olan (rödovansçı) rödovans sözleşmesini isterlerse adi yazılı şekilde, isterlerse noterde düzenleme şeklinde yapabilirler. Bu sözleşmenin noterde yapılması halinde sözleşmedeki bedel üzerinden nisbi harç ödemeleri gerekir.

Maden Yönetmeliğinin 32. Maddesine 1990 yılında eklenen hükme göre, üçüncü kişi ve kuruluşların rödovans, kira, taşeron ve benzeri sözleşmelere dayanarak ruhsat sahasında madencilik faaliyetinde bulunabilmeleri, Maden İşleri Genel Müdürlüğünün iznine bağlıdır. Ruhsat sahibi rödovans sözleşmesini yaptığı tarihten itibaren bir ay içerisinde Maden İşleri Genel Müdürlüğüne bildirmek ve uygun görüş almak zorundadır. Beyanda bulunma yetkisi ruhsat sahibine aittir. Ruhsat sahibinin bir başvurusu bulunmadan, salt rödovansçının başvurusuna dayanılarak Maden Yönetmeliğinin 32. Maddesi uyarınca işlem yapılamaz (Danıştay 8. Dairesi, 26.05.1992 gün ve E. 1991/62, K. 1992/67 sayılı kararı). Bu zorunluluğa uymayan, bir başka deyişle bir ay içinde bildirimde bulunup uygun görüş almayan ruhsat sahibi hakkında 3213 sayılı Maden Yasasının 10. Maddesindeki hatalı beyana ilişkin yaptırım uygulanır. Bu yaptırım ise, bir defaya mahsus teminatın Madencilik Fonuna irad kaydedilerek, teminatın 5 katına çıkartılması şeklindedir.

Yönetmeliğin anılan hükmüne aykırı olarak rödovans sözleşmesi hakkında Maden İşleri Genel Müdürlüğünden onay alınmaması onun geçersizliğine neden olmaz. Sadece Madenci hakkında teminatın 5 katına çıkarılması şeklinde parasal yaptırım uygulanır. Bildirimde bulunulmamış olsa dahi, rödovans sözleşmesi ruhsat sahibi madenci ile rödovansçı arasında hukuki bağlayıcılığını devam ettirir.

Uygulamada bazen, rödovans karşılığında maden ruhsatının devredildiğini görmekteyiz. Taraflar ruhsat devrinden önce devralınan devredene karşı bir rödovans bedeli ödeme zorunluluğu koymuşlar ve bu sözleşmeyi yazılı olarak yapmış olabilirler. Bu sözleşme aslında rödovans sözleşmesi değil, taksitli satım sözleşmesi niteliğindedir. Böyle bir sözleşme Borçlar Yasasının 149. Maddesine göre geciktirici şart olan ruhsatın devri olayı gerçekleşene kadar askıdadır. Ruhsatın devredilmesiyle birlikte bu sözleşme hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Ruhsatı devreden madenci devralanla ayrıca yazılı bir rödovans sözleşmesi yapmamış, rödovans sözlü olarak kararlaştırmışlarsa durumu çok ağırdır. Zira, maden ruhsat devirleri şartsız ve Ek Form 16'ya uygun tek tip dilekçe düzenlemesiyle gerçekleştiğinden bu hakkını ileri sürmesi son derece güçleşmektedir. Böyle bir durumda ancak Borçlar Kanunu m.28 hükmüne dayanarak

aldatıldığını kanıtlayarak devir işlemini iptal ettirebilir. Hemen belirtmek gerekir ki böyle bir davada hile veya aldatmayı ispat etmek son derece güçtür.

Bütün maden hakları ve faaliyetleri ile ilgili teknik ve mali konular Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tutulan maden siciline tescil edilir. Rödovans sözleşmesinin maden siciline tescil edilip edilmeyeceği konusunda tereddüt doğmuşsa da; Danıştay 1. Dairesinin 31.02.1997 gün ve E. 1997/3, K. 1997/13 sayılı istişari görüşüyle bu tereddüt ortadan kalkmıştır. Danıştay'ın anılan görüşüne göre, madenle ilgili kira rödovans ve benzeri sözleşmesi niteliği gereği üçüncü kişilere karşı öne sürülebilecek haklar içermesi nedeniyle aleni (açık) olan maden siciline tescili mümkündür. Burada da sicile tescil başvurusunun ruhsat sahibi madenci tarafından yapılması gerekir.

3 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN KONUSU VE UYGULANACAK HÜKÜMLER

Rödovans sözleşmesinde rödovansçı, maden ruhsatına konu alanın tamamında veya bir kısmında kullanma hakkına sahip olmayacaktır. Rödovansçının bu kullanma hakkı, madencilik faaliyeti yapmak yetkisini içerir. Bu yetkiye dayanarak maden sahasında ocak, kuyu ve galeriler açabilir ve sondaj yaparak maden varlığını tesbit edebilir ve bulduğu madeni çıkarabilir.

Madenler, Anayasanın 168. Maddesi ve 3213 Sayılı Maden Yasasının 4. Maddesine göre Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Amerika Birleşik Devletlerinde Texas, New Mexico, Colorado ve Kansas gibi eyaletlerde geçerli olan madenin arazi sahibine ait olduğu tamamlayıcı parça sistemi Türk Hukuk sisteminde benimsenmemiştir (Göger 1979). Ülkemizde Devlet kendi kamusal mülkiyeti altındaki madenlerin işletilmesi için özel kişilere izin verebilir. İşte bu izinle üretilen cevherler, menkul (taşınır) mal haline gelir ve Devletin kamusal mülkiyetinden çıkarak onu üreten kişinin mülkiyetine girer. Rödovans sözleşmesine dayanarak cevher üreten rödovansçı, çıkardığı cevherlerin mülkiyetine sahip olur. Dolayısıyla, bu cevherler ruhsat sahibinin, borcu nedeniyle alacaklıları tarafından haciz edilemez. Aynı şekilde ruhsat sahibinin borcunu teminat altına almak için üzerinde rehin hakkı kurulamaz.

Rödovans sözleşmesine Maden Kanununda özel bir düzenleme olmadığı için Borçlar Kanunu'nun 270 ve devamı maddelerinde düzenlenen "hasılat kirasına" ait hükümler uygulanır (Tandoğan 1985). Hasılat kirası, kiralayanın hasılat kiracısına bir bedel karşılığında ürün getiren bir hakkın kullanımını vermeyi ve ürünleri elde etmeyi bıraktığı sözleşmedir. Rödovans sözleşmesi, uygulamada haliyle hasılat kirası sözleşmesinde verilen tanıma

aynen uymaktadır. Adliye mahkemeleri ve Yargıtay da rödovans sözleşmesine hasılat kirasına ait hükümleri uygulama eğilimindedir (Çanga & Çanga 1996).

Rödovans sözleşmesiyle maden ruhsatlı sahanın tamamının kullanımı bırakılabileceği gibi, sadece ruhsat sahasının bir kısmı da verilebilir. Bu durumda 3213 sayılı Maden Yasa' sının 5. maddesindeki maden ruhsat sahasının bölünemeyeceği veya paylara ayrılmayacağını öngören yasaklama hükmü de aşılmış olmaktadır. Rödovans sözleşmesi uygulaması, idari kamu kurumları özellikle Havzai Fehmiye Kanununun geçerli olduğu Zonguldak bölgesinde Türkiye Taş Kömürü İşletmeleri tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

4 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

4.1 Ruhsat sahibinin yükümlülükleri

Borçlar Yasasının 272. maddesine göre kiralayan sözleşmenin amacını sağlayacak şekilde kiralanan şeyi kiracıya teslim etmekle yükümlüdür. Rödovans sözleşmesinde ruhsat sahibi madenci, rödovansçının sahada maden işletmesi için gerekli bütün ortamı sağlamak zorundadır. Bu bağlamda, özellikle rödovans sözleşmesinin Maden İşleri Genel Müdürlüğüne başvurusunun yapılarak onayının alınması ve maden siciline tescilinin sağlanması gerekir.

Borçlar Yasasının 271. maddesi uyarınca, maden sahasında ruhsat sahibine ait olup da rödovans sözleşmesine dahil demirbaş eşya, iş makineleri, ulaşım araçları ve işletme tesisatı varsa bunların bir listesinin çıkarılarak değerlerinin gösterilmesi" zorunludur. Ruhsat sahibi, listede yer alan alet ve makinelerin tamamını rödovansçıya teslim etmelidir (Yavuz 1994).

3213 sayılı Maden Yasasının 12. maddesi hükmü gereği her türlü madenin ve yan ürün olarak çıkartılan taşocağı malzemelerinin sevk fişi ile nakledilmesi zorunlu tutulmuştur. Maden yönetmeliğinin 71. maddesinde belirtildiği üzere ruhsat sahibi madenci, sevk fişini zimmet karşılığında Maden İşleri Genel Müdürlüğünden alarak rödovansçıya verecektir. Maden İşleri Genel Müdürlüğü yasal muhatap olarak ruhsat sahibini kabul ettiğinden, ruhsat sahibi sevk fişinin ve diğer resmi belgelerin kendi adına alınması için rödovansçıya noterden vekalet vererek sorunun pratik yoldan çözümüne gidebilir.

Yine, 3213 sayılı Maden Yasası ve diğer mevzuat uyarınca ruhsat sahibince yerine getirilmesi gereken yükümlülükleri de ruhsat sahibine aittir. Bu bağlamda 3213 sayılı Maden Yasasının 17, 20, 23, 24, 26 ve 29. Maddelerinde öngörülen yükümlülükleri ruhsat sahibi tarafından yerine getirilmek durumundadır. Bu maddelerde sayılan

yükümlülüklerin ihmali maden ruhsatının iptali sonucunu doğurur. Bundan başka, terk, Feragat ve geçici tatil ile ilgili taleplerin dahi ruhsat sahibi tarafından yapılacağı tabiidir.

3213 sayılı Maden Yasasının 29. maddesinde öngörülen, işletme faaliyet raporu, imalat haritası, bilanço, arama faaliyet raporu ve bir yıl sonraki üretim programı ruhsat sahibi tarafından hazırlanarak Maden İşleri Genel Müdürlüğüne verilir. Bilançonun hazırlanmasında Maden Yönetmeliğinin 34. maddesinin (d) bendi, rödovansçının ruhsat sahibine ödediği rödovans bedelinin bilançoda gider olarak gösterilmesini yasaklamıştır. Maden Yönetmeliğine uygun olarak hazırlanan bilanço'ya göre hesaplanacak Devlet Hakkının ve Madencilik Fon iştirakinin ödeme yükümlüsü ve sorumlusu yine ruhsat sahibidir.

3213 Sayılı Maden Yasasının 31. maddesinin emredici ve kesin hükmü gereği rödovansla işletiliyor olsa bile fenni nezaretçi atama yetki ve sorumluluğu ruhsat sahibinin üzerindedir. Bu durum uygulamada bir takım sorunların doğmasına yol açmaktadır. Gerçekten de sahada işletmeciliği rödovansçı yaptığı için, fenni nezaretçiyi onun ataması ve fenni nezaretçi ile doğrudan ilişkiye yine onun girmesi daha akıllıca olurdu. Bu bakımdan maden hukukuna özgü bir sözleşme olan rödovans sözleşmesinin özel olarak yasal bir düzenlemeye kavuşturulması gereği burada bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

4.2 Rödovansçının yükümlülükleri

Borçlar Yasası madde 278'de de işaret edildiği gibi, rödovansçı maden sahasını iyi bir şekilde işletme borcu altındadır. Akılcı ve gereklerine uygun bir maden işletmesi göstermeyerek, maden rezervini daha sonraki kullanımlar için ulaşılamayacak şekilde tahrip eden rödovansçı, ruhsat sahibine karşı sorumlu olur.

Yine Borçlar Yasasının 279. maddesinde kiracı gibi değerlendirilen rödovansçının maden sahasını, kuyuları ve galerileri iyi bir şekilde muhafaza etmesi ve emniyet tedbirlerini alması şart koşulmuştur. Daha sonradan sahanın terk edilmesi halinde 3213 sayılı Maden Yasasının 32. maddesine göre ruhsat sahibi ödemekle sorumlu olduğu bedeli, kendi faaliyet döneminde yeterli tedbirleri almayan rödovansçıdan tahsil edebilir.

Rödovansçı, sözleşmede kararlaştırılan rödovans bedelini ruhsat sahibine ödemekle yükümlüdür. Deprem, grizu, yangın vb. zorlayıcı nedenlerle maden işletilmesi mümkün olmaz ise rödovans bedeli indirilebilir. Bunun gibi, maden rezervi sözleşmede öngörülen miktarda çıkmaz ise bu bir "hukuki ayıp" sayılır ve rödovans bedelinin indirilmesi istenebilir (Tandoğan 1985). Fakat rödovansçı kendisinden kaynaklanan herhangi bir

nedenle maden işletme faaliyetinde bulunamaz ise kararlaştırılan rödovans bedelini ödemek zorundadır (Borçlar Yasası m.274).

Rödovansçı her yıl kendi faaliyet bölgesi için Maden Yönetmeliğine uygun olarak hazırladığı bilançoyu ruhsat sahibine teslim eder. Bu bilançodaki yıllık işletme brüt karına göre tahakkuk edecek Devlet hakkını ve Madencilik Fon İştirakini ruhsat sahibine öder. Yalnız bu bilançoda ruhsat sahibine ödenen rödovans bedelinin gider olarak gösterilemeyeceğini tekrar etmekte fayda görmekteyiz. Ruhsat sahibi bu bilançodaki brüt kara, kendi aldığı rödovans bedelini de ekleyerek bulunacak yeni bedel üzerinden tahakkuk edecek Devlet Hakkı ve Madencilik Fon İştirakini Maden İşleri Genel Müdürlüğüne ödemekle yükümlüdür. Ruhsat sahibinin ödeyeceği Devlet Hakkı ve Fon İştiraki daima rödovansçıdan bu ad altında aldığı bedelden fazla çıkacaktır. İşte, ruhsat sahibi sözleşmede açıkça belirtilmiş olsa bile kendisinin ödeyeceği rödovansçıya yüklenmez. Zira, hiç kimse veya kuruluşa kendi yasal ödeme yükümlülüğünü başka birinden talep ve tahsil etmesine hukuken izin verilmemektedir.

5 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

5.1 Sözleşmeye aykırılık nedeniyle sona erme

Rödovans Sözleşmesi, ruhsat sahibinin veya rödovansçının yukarıda anlatılan yasadan veya sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerine aykırı hareket etmesi nedeniyle sona erdirilebilir. Sözleşme hükümlerine aykırılık nedeniyle sona erdirmeye, karşı tarafa gönderilen fesih beyanı ile gerçekleşir. Fesih beyanı, bozucu ve yenilik doğuran hakkın kullanımı niteliğinde olduğundan karşı tarafa ulaştığı anda hüküm ve sonuçlarını doğurur. Fesih beyanıyla sözleşmenin sona erdirilmesi için karşı tarafa ulaşması yeterli olup, karşı tarafın bu beyanı kabul etmesine gerek yoktur (Yavuz 1994).

5.2 Sözleşme süresinin dolması sebebiyle sona erme

Rödovans Sözleşmesi süreli olarak yapılabilir. Maden İşleri Genel Müdürlüğü kendisinin onayına sunulan rödovans sözleşmelerinde tarafların süre konusunu belirtmelerini istemektedir. Bu süre normalde bir yıldan daha az olamaz. Rödoovans sözleşmesinin süresi hiçbir şekilde işletme ruhsat süresini geçemez.

Rödovans sözleşmesi belirli süreli ise, sürenin dolması üzerine sözleşme taraflarından herhangi biri Borçlar Yasası m.287'den anlaşılacağı üzere rödovans sözleşmesini sona erdirmeye olanağına sahiptir. Ancak taraflar dilerlerse belirli sürenin geçmesine rağmen sözleşmeye son vermeyip

karşılıklı anlaşma ile rödovans sözleşmesinin süresini uzatabilirler. Böylesine süre uzatımı konusunda karşılıklı anlaşma olmaksızın, rödovansçı maden sahasında işletmecilik faaliyetlerine devam eder ve ruhsat sahibi de sözleşmeyi feshetmeyerek buna muvafakat ederse, rödovans sözleşmesi bir yıl daha yenilenmiş sayılır (Borçlar Yasası m.287).

5.3 Sözleşmenin feshi ile sona erme

Belirli bir süre öngörülmeden rödovans sözleşmesini hem ruhsat sahibi hem de rödovansçı, diğer tarafa rödovansçı sona erdirmek iradesini ulaştırarak rödovans sözleşmesinden kurtulabilir. Bunun için sözleşmeyi sona erdirmek isteyen taraf fesih bildiriminde altı aylık süre tanımak zorundadır. Başka bir deyişle, rödovans sözleşmesi, fesih bildiriminin karşı tarafa ulaştığı andan itibaren altı ay sonra sona erecektir.

Rödovans bedelinin ödenmemesi halinde Borçlar Yasası'nda ayrı bir fesih prosedürü bulunmaktadır. Buna göre ruhsat sahibi, rödovans bedelini ödemesi için rödovansçıya ihtar çekerek 60 günlük önel tanımak zorundadır. 60 günlük önel süresi, ihtarnamenin rödovansçıya tebliğ edildiği günden itibaren başlar (m.288/II). Rödoovans sözleşmesiyle 60 günlük önel süresi kısaltılamaz (Tandoğan 1985). Rödoovansçı 60 günlük ödeme süresi içerisinde rödovans bedelini ödemez ise, ruhsat sahibi sözleşmeyi feshedebilir.

5.4 Sözleşmenin önemli sebepler nedeniyle sona ermesi

Belirli süreli rödovans sözleşmesi önceden öngörülmeden, sözleşmenin devamını çekilmez hale getiren olaylar nedeniyle feshedilebilir. Bu nedene dayanılarak yapılacak fesih için de altı aylık fesih bildirim süresine uyulmalıdır. Önemli olaylara pazarlama şartlarındaki değişiklik, cevherin istenen tenörde çıkmaması gibi olaylar örnek gösterilebilir. Önemli olay nedeniyle sözleşmenin feshi halinde sözleşmeyi fesheden taraf diğer tarafa, sözleşmeden elde edeceği yararın tam karşılığında tazminat ödemek durumundadır. Borçlar Yasası m.286 hükmüne göre ödenecek bu tazminat bir yıllık rödovans (kira) bedelinden az olamaz.

6 RÖDOVANS SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

6.1 Adli yargıda soppunun çözümü

Rödovans sözleşmesi, asıl itibarıyla kamu hukuku dalı olan maden hukukunu ilgilendirse de, özel hukuk sözleşmesi niteliğini de taşımaktadır. Uygulamada sıklıkla adli yargı yerlerinde dava

açarak uyuşmazlığın çözüm yolu tercih edilmektedir. Adliye Mahkemelerinden uyuşmazlığın değerine göre asliye hukuk veya sulh hukuk mahkemeleri görevlidir. Aynı bir asliye ticaret mahkemesi bulunan yerlerde, maden işletmeciliği Türk Ticaret Kanunu m.1214. göre ticari işletme sayıldığı için, faaliyetin hacmi esnaf işletmesi boyutunu aştığı takdirde davaya asliye ticaret mahkemesinde bakılacaktır. Hem rüdovalsncı hem de ruhsat sahibi ticaret şkketiye davanın varsa mutlaka asliye ticaret mahkemesinde açılması gerekir. Davanın hangi yer mahkemesinde açılması sorununa gelince, rüdovalsncı sözleşmesinde sözleşmeyi karakterize eden edim, rüdovals bedeli olduğu için, davanın rüdovals bedelini tahsil edecek olan ruhsat sahibinin ikametgahının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Bunun dışında genel yetki kuralı gereğince davalının bulunduğu yer mahkemesinde her zaman dava açmak mümkündür.

Adliye Mahkemeleri rüdovals sözleşmesinin feshine maden sicilinden silinmesine karar verilebileceği gibi, tam tersine rüdovals sözleşmesinin geçerliliğine ve maden siciline şerhine karar verebilir. Anayasanın m.138 hükmüne göre mahkeme kararlarına herkesin uyması zorunludur. Bu zorunluluk idari kamu kurumlarını da kapsar. Bundan dolayıdır adliye mahkemelerinin rüdovals sözleşmesi hakkında verdiği kararın gereğinin Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmesi anayasal zorunluluktur.

6.2 İdari Yoldan Sorunun Çözümü ve İdari Yargı

Rüdovals sözleşmesi maden hukukunu ilgilendirdiği için, Maden İşleri Genel Müdürlüğü, bu sözleşmeyi idare hukuku alanına çekmek istemiş Maden Yönetmeliğinin 32. maddesine 06.11.1990 tarihli 20687 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren değişiklik metnini eklemiştir. Söz konusu yönetmelik değişikliğinin yasa ile düzenlenmesi gereken konuları içermesi nedeniyle iptali için Danıştay'a dava açılmıştır. Danıştay 8. Dairesi, Maden Dairesinin maden işletmeleri üzerinde gözetim hakkının bulunduğu ve bu hakka dayanarak Anayasanın 124. maddesine göre yönetmelik çıkarma yetkisine sahip olduğu gerekçesiyle yönetmeliğin iptali davasını reddetmiştir (8.D., 09.12.1991 gün ve E. 1997/32, K.1991/1924). Bu değişiklikle rüdovals sözleşmesinin yapıldığı tarihten bir ay içerisinde Maden İşleri Genel Müdürlüğüne başvurularak uygun görüş alınması zorunlu hale getirilmiştir. Yine aynı değişiklikte ruhsat sahibi ile rüdovalsncı arasında çıkan uyuşmazlıklarda sözleşme hükümleri dikkate alınarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının

verdiği kararın geçerli olduğu belirtilmektedir. Bakanlık böyle bir uyuşmazlığı çözerken, ruhsat sahasındaki faaliyetlerin aksamaması ve rezervlerin teknik yönden en iyi şekilde işletilmesini sağlanmasına dikkat etmek durumundadır. Burada gözden kaçırılmaması gereken diğer bir nokta, Bakanlığın ruhsat sahibi ile rüdovalsncı arasında sadece maden hukukunu ilgilendiren konulara müdahale ederek uyuşmazlığı çözüme kavuşturacağıdır. Bunun dışındaki akçalı işlere ilişkin uyuşmazlıktan Bakanlığın incelemesi ve bu konuda bir karar vermesi mümkün değildir.

Ruhsat sahibi ile rüdovalsncı arasında maden hukukuyla ilgili konularda Bakanlığın verdiği karar, yargısal değil idari bir karardır. Dolayısıyla bu karar, idari yargı denetimine tabidir ve iptal davasına konu olabilir.

7 SONUÇ

Sonuç olarak, rüdovals sözleşmesi uygulaması 3213 sayılı Maden Yasasının birçok hükmüne aykırı uygulamalar içermekte, bu konunun özel olarak yasal düzenlemeye kavuşturulmaması, başta Maden İşleri Genel Müdürlüğü olmak üzere ruhsat sahibi ve rüdovalsncı arasında birçok hukuki uyuşmazlıklara neden olmaktadır. Borçlar Yasasının Hasılat Kirasına ait hükümleri rüdovals sözleşmesinin niteliği ile bağdaştırmak söylemek zordur. 3213 sayılı Maden Yasası ise rüdovalsncıyı yasal muhatap kabul etmediğinden, maden ruhsat sahasını rüdovals ile kiralayan ruhsat sahibi, rüdovalsncının eylemi nedeniyle ruhsatın iptaline kadar gidecek birçok olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu yasal boşluğun doldurulması ve birtakım hukuksal belirsizliklerin ortadan kaldırılması bakımından maden hukuku dizgesine uygun yasal bir düzenlemeye gidilmesi çok yerinde olacaktır.

KAYNAKLAR

- Çanga, H E. & Çanga, B 1996 *Maden Kanunu*, istanbul: Yurt Madencilik Geliştirme Vakfı Yayını.
- Eren, F. 1998. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt 1 İstanbul: Beta Yayınevi.
- Göğer, E. 1979. *Maden Hukuku* Ankara Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.
- Kayserili, Y. & Topaloğlu, M. 1990. *Türk Maden Hukuku ve yeraltı zenginlikleri mevzuatı* İstanbul: Kazancı Yayınları.
- Tandoğan, H. 1985. *Borçlar hukuku-bzel borç ilişkileri* Cilt-1/2 Ankara- Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.
- Topaloğlu, M. 1999. *Maden Kanunu* Adana Karahan Hukuk Yayınları.
- Yavuz, C 1994. *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler* Cilt I istanbul. Beta Yayınevi.

Madencilik Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri

İ.H. Kırşan

MTA Genel Müdürlüğü, Ankara, Turkey

ÖZET: Madencilik sektörü, ülkelerin kalkınmasında rol oynayan en önemli sektörlerden biridir. Maden ürünleri, sanayi, enerji, tarım ve inşaat sektörlerinin, yani bütün ana yatırım alanlarının temel girdilerini oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerin kalkınma süreci incelendiğinde, madenciliğin itici gücünden yararlandıkları görülecektir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kalkınmalarını maden zenginliklerine dayandırdıkları halde ülkemizde madencilik bulunması gereken yerde değildir. Ülkemizde madencilik sektörü uzun yıllardan bu yana yeterli desteği göremediği gibi; göz ardı edilmiş, üretim, verimlilik ve teknolojik açıdan diğer ülkelerle rekabet edecek seviyeye ulaşamamıştır. Türk madencilik sektörüne yön verecek kalıcı ve günün koşullarına uygun bir madencilik politikasının olmayışı sektörü içinden çıkılmayacak durumlar içine itmiştir. Mevcut yasal düzenlemeler ve işleyiş ile de madencilik sektöründe bir atılım yapmak mümkün değildir. Artık madencilik sektörüne yön verecek kalıcı ama zaman içinde günün değişen koşullarına uyacak esnek bir madencilik politikası belirlenmelidir. Madencilik sektörünün genel durumu, maden potansiyeli, sorunlar ve alınması gerekli çözüm önerilerinde bulunmak bu çalışmanın başlıca amacı olarak özetlenebilir.

ABSTRACT: Mining is one of the most important sectors which play a big part in the development of the countries. Mineral products constitute fundamental inputs of industrial, energy, agricultural and building sectors, i.e. all of the main investment fields. When development processes of developed countries are examined, it will be observed that they all have made use of mining's driving power. Developed and developing countries have based their developments on mineral resources, but in Turkey, mining is not at the level it deserves. In our country, mining sector has not obtained sufficient support for years and has also been ignored. Thus, it could not reach a level to compete with other countries in production, productivity and technological respects. The absence of a mining policy which is lasting and suitable for present conditions and which can direct Turkish Mining Sector has pushed this sector into an awkward predicament. With existing regulations and procedures it is not possible to realize a breakthrough in mining sector. Now is the time to determine a mining policy which can direct Turkish Mining Sector and which is lasting but flexible enough to be adopted to changing conditions. The general state of the mining sector, mineral potential, problems and solution proposals is the main concern of this study.

1 MADENCİLİK MEVZUATINDA TARİHÇE

Anadolu'da madenciliğin tarihin ilk çağlarına dayandığı ve burada gelişen medeniyetlere öncelik ettiği bilinmektedir. Osmanlılar ordunun silah ve cephane ihtiyacını karşılamak ve para basmak amacıyla madencilik yapmışlardır.

Cumhuriyet dönemi madenciliğimizin temeli İzmir İktisat Kongresine dayanmaktadır. Bu dönemde madencilikte önemli atılımlar yaşanmış ve eğitim, finans, arama, üretim konularında görevlendirilmek üzere "Maadin ve Sanayi Mektebi Alisi", "Sanayi Maadin Bankası" "MTA Enstitüsü" ve " Etibank " kurulmuştur.

Madencilik faaliyetleri 1906 yılına kadar değişik nizamnameler ile yönlendirilmeye çalışılmış ve sırasıyla 1906 yılında Maadin Nizamnamesi, 1954 yılında 6309 sayılı Maden Kanunu, 1985 yılında 3213 sayılı Maden Kanunu yürürlüğe girmiştir. 3213 sayılı Maden Kanunu halen yürürlükte.

Maden kanunu dışındaki malzemeler ise 1907 tarihinden beri yürürlükte olan Taş Ocakları Nizamnamesine göre işlem görmekte olup ruhsat mercii il özel idareleridir. Halen günümüzde madencilik sektörü ikisi Devlet Bakanlığı diğeri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olmak üzere üç Bakanlık tarafından yönetilmektedir.

2 MEVCUT DURUMUN İRDELENMESİ

2.1 Madencilikteki Mevcut Yapılanma

Halen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapan Maden İşleri Genel Müdürlüğü Maden Kanunu uygulamasını yapmakla beraber, sektördeki en önemli kuruluşlardan birisi olan MTA Genel Müdürlüğü Devlet Bakanlığı'na, sektörün en sorunlu kuruluşu durumundaki TTK Genel Müdürlüğü ile sektördeki en önemli üretici kuruluşlardan birisi olan Eti Holding A.Ş. bir başka Devlet Bakanlığı'na bağlanmıştır. Kömür üreticisi diğer bir kuruluş olan TKİ Genel Müdürlüğü ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlıdır. Yıllardır özelleştirme kapsamında olan KBİ, İSDEMİR ve TDCİ gibi kuruluşlar da bir başka Devlet Bakanlığı'na bağlı bulunmaktadır.

Diğer tarafta Taş Ocaklarının yönetimi İçişleri Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Bunların yanı sıra Çevre Bakanlığı bir çok konuda nihai karar merciine dönüşmek sureti ile, sektörel üst yönetimin önemli unsurlarından birisi haline gelmiştir.

2.2 Ülkemizin maden potansiyeli

Türkiye yeraltı kaynakları yönünden zengin bir ülkedir. Son yirmi yılda yeterli arama yapılmamasına rağmen bor, mermer, toryum, trona, zeolit, pomza, selestin gibi madenlerde ülkemiz zengin rezervlere sahiptir. Ayrıca krom, manyezit, feldspat, barit, kil, kömür, altın ve gümüş rezervleri yönünden de dünya sıralamasında yer almaktadır.

GSMH'daki büyüme hızı ile mukayese edildiğinde madencilik üretimi küçülmektedir. 1998 yılında madencilik üretiminin GSMH'ya oranı , önceki yıllara göre biraz daha azalarak % 1.25'e düşmüştür.

Madencilik GSMH'ya doğrudan katkısı % 1.25 olarak ifade edilmesine rağmen, madencilik dolaylı katkılarıyla birlikte GSMH içindeki payı % 7-10 arasındadır. GSMH'nın hesaplanmasında madencilik ürünleri olan cam, seramik, çimento, demir-çelik ürünleri sanayi sektörü gelirleri kapsamında değerlendirilmekte, bu nedenle sektörün ekonomi içindeki gerçek boyutu görülmemektedir.

Ülkemizin maden varlığı, MTA Genel Müdürlüğü verilerine göre 2.9 trilyon dolar, 1. Madencilik Şurası tespitlerine göre ise 2 trilyon dolar seviyelerindedir. Bu kadar potansiyel olmasına rağmen yıllık üretim miktarı 2.5 milyar dolar, ihracat ise 500 milyon dolar civarındadır. Bunun yanında maden hammadde ithalatımız 1 milyar dolar seviyelerindedir.

2.3 Madencilikteki üretim potansiyeli

Maden kaynakları bakımından kendine yeterli olan ülkeler arasında yer alan Türkiye'de bugün 60'ın üzerinde farklı maden ve mineral üretimi yapılmaktadır.

Ülkemiz, dünyada madencilikte adı geçen 132 ülke arasında toplam üretim değeri itibarı ile 28. sırada yer alırken üretim çeşitliliği açısından 10. sıradadır.

Dünya metal maden rezervlerinin %0.4'ü, endüstriyel hammadde rezervlerinin %2.5'i, jeotermal enerji potansiyelinin ise %0,8'i ülkemizedir.

Bugün Türkiye'de yılda 150 milyon tonun üzerinde maden üretimi, yılda yaklaşık 500 milyon dolarlık ihracat ve 1 milyar dolarlık ithalat yapılmaktadır.

Önemli üretim potansiyeline sahip olduğumuz bazı madenlerimiz ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

Kömür: Ülkemizde bilinen kömür rezervi 8.3 milyar tondur. Yıllık üretimimiz ise 66 milyon ton civarındadır. Üretimin yaklaşık 53 milyon tonu termik santrallerde , 13 milyon ton kadar da ısınma ve sanayi amaçlı olarak kullanılmaktadır. 1999 yılında 14 milyon ton kömür ithal edilmiştir.

Bor: Ülkemiz dünya bor rezervlerinin %63'üne sahiptir. B2O3 bazında 644 milyon ton bor rezervi olan ülkemizde 1999 yılı konsantre üretimi 546.000 ton düzeyindedir.

Bugün dünyada yaklaşık 1 milyar dolarlık bor pazarı bulunmaktadır. 1997 yılı değerleriyle ETİ Holding A.Ş. bu pazarın satış miktarı olarak %36, satış değeri olarak %20'sine sahiptir.

Trona: Ülkemiz dünya trona rezervlerinin %8'ine sahip olup Beypazarı trona sahasında 235 milyon ton rezerv mevcuttur. İşletme yatırımına başlanmış olup yıllık trona üretim hedef 1 milyon ton dur.

Altın: Mevcut bilgilere göre projelendirilmiş işletmeye hazır yatakların toplam altın rezervi 215 ton civarındadır. Bilinen nedenlerden dolayı Türkiye'de henüz altın üretimine geçilememiştir. Ülkemiz altın ihtiyacı ithalat yoluyla karşılanmakta olup yıllık altın ithalatı 150-200 ton arasında değişmektedir.

650 ton olarak tahmin edilen altın potansiyelinin aramalara paralel olarak artması tahmin edilmektedir.

Gümüş: Ülkemizde bilinen gümüş rezervi metal bazda 4400 ton seviyelerindedir. İlk olarak 1987 yılında fiili üretime başlanmış ve yılda ortalama 85 ton gümüş üretimine ulaşılmıştır.

Mermer: Ülkemizde araştırılmış alanlardaki mermer rezervi 5.2 milyar m³'tür. Türkiye 650'ye varan renk ve doku kalitelerine sahip mermer çeşitleri ile dünyada önemli bir pazara

hükmedebilir. Mermer ihracatımız 150 milyon dolar seviyelerine ulaşmıştır.

Seramik Hammaddeleri : Türkiye önemli miktarda seramik hammaddelerine sahiptir. İç tüketimin yanında büyük oranda ihracat da yapılmaktadır. 400 milyon ton feldspat, 100 milyon ton kaolen, 5 milyon ton kuvars ve kuvarsit , 585 milyon ton kil rezervi ile ihracat imkanı olan büyük rezervler mevcut olup sektör gelecek yıllarda da ilerlemesini sürdürecektir.

1999 yılında 2.000 ton sodyum feldspat, 10.000 ton kuvars, 50.000 ton kil, 10.000 ton filint taşı ve 50.000 ton seramik kaoleni ihraç edilmiştir.

Türkiye seramik sektöründe Avrupa'da 3., dünyada 5. sırada yer almaktadır.

Krom: Ülkemizde yüksek tenörlü 26 milyon ton, düşük tenörlü 200 milyon ton krom rezervi belirlenmiştir. Krom; mermer ve bordan sonra en fazla satış hasılatını ve ihracatını oluşturan hammadde kaynağımızdır.

Yıllık krom üretimimiz 15 milyon ton seviyelerindedir. Ülkemiz dünya krom cevheri talebinin %10'ununu, ferrokrom talebinin de %3'ünü karşılamaktadır.

Ülkemizde ferrokrom üretimi sadece Eti Holding A.Ş. tarafından yapılmakta olup toplam üretim kapasitesi 160.000 ton'dur.

Bakır - Çinko : Endüstride önemli yeri olan bakırın bilinen rezervi 62 milyon ton'dur. Yıllık bakır üretimi ise metal olarak 30.000 ton civarındadır. Ülkemizde bilinen çinko rezervi metalik bazda 5 milyon ton' dur. Yıllık tüketim miktarı ise 70.000 ton metal çinkodur.

Demir :Bilinen demir rezervimiz 85 milyon ton olup yıllık üretim miktarı 5,5 milyon ton. seviyelerindedir. Ayrıca düşük tenörlü demir rezervlerimiz 850 milyon ton civarındadır.

Alüminyum :Ülkemiz 87 milyon ton görünür + muhtemel rezerve sahiptir. Yıllık üretim miktarı birincil alüminyum olarak 60 bin ton kadardır.

Manyezit: Ülkemiz manyezit rezervleri 100 milyon tondur. Ülkemizde Konya-Krom Manyezit İşletmesi' nin 43.000 ton /yıl, Kümaş'ın 144.000 ton/yıl, Magnezit A.Ş'nin 57.000 ton/yıl olmak üzere toplam 244.000 ton/yıl sinter manyezit, Comag Tesislerinde 34.000 ton/yıl kalsine manyezit kapasitesi vardır.

Çimento ve Yapı Elemanları Hammaddeleri : Ülkemizde 39 adet entegre, 16 adet öğütme ve paketleme tesisi olmak üzere 55 çimento üretim tesisi mevcuttur. Bu tesisleri besleyen yaklaşık 200 oaktan 60 milyon ton hammadde üretimi yapılmaktadır.

Ülkemiz çimento üretiminde Avrupa'da birinci, dünyada 8'inci sırada yer almaktadır.

3 SEKTÖRDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

3.1 Yapılanma ve mevzuattan kaynaklanan sorunlar

1. Madencilik faaliyetleri ile ilgili ruhsatlar ETKB tarafından verilmekte, ancak işletme faaliyetine geçebilmek için 10 ayrı bakanlığın 22 ayrı biriminden izin almak gerekmektedir.
2. Maden ruhsatları alındıktan sonra diğer bakanlıklardan alınacak izinler, Çevre Kanunu , Orman Kanunu, Mera Kanunu, Zeytinlikleri Koruma Kanunu, Su Havzaları Kanunu, Milli Emlak Genel Müdürlüğü Kanunu gibi kanunlar ile getirilen yasaklamalar yatırımcıların sektöre girmesini caydırmaktadır. Ayrıca bilimsel temele dayanmayan doğal sit alanı uygulamaları • kaynakların ekonomiye kazandırılmasını önlemektedir.
3. Madencilik sektörünün riski yüksek olmasına ve desteklenmesi gerekmesine rağmen vergi yükü diğer sektörlerden % 15 oranından daha fazladır. % 5 oranında devlet hakkı, % 5 madencilik fonu, % 2 buluculuk hakkı, % 2 belediye hissesi ve %1 ihbar hakkı ödemeleri ile vergi yükü arttırılmıştır.
4. Madencilik sektöründe yatırım süresi uzundur. Finans desteği yapılması elzemdir. Madencilikten alınan paralar ile madencilere düşük faizli kredi vermek üzere kurulan Madencilik Fonu, 01.01.1993 tarihinden itibaren bütçe kapsamına alınmış ve gelirleri hazineye aktarılmıştır. Kısıtlı bütçe imkanları ile sektöre düşük faizli kredi finans desteği sağlanması güçleşmiştir.
5. Mevcut fonlar arasında kurumlar vergisine ve gelir vergisine tabi tek fon Madencilik fonudur. Ödenen vergiler nedeniyle fon bütçesi daha da zayıflamaktadır.
6. Türkiye'nin madencilik faaliyetleri %80 oranında kamu kurum ve kuruluşlarıca yapılmaktadır. Ruhsatlarda alan sınırlaması olmadığı için çok büyük alanlar kamu kesimince kapatılmış olup faaliyet yapılmamaktadır.
7. Taş Ocakları Nizamnamesine tabi olan taş, kum, kil halen İl Özel İdareleri tarafından ruhsatlandırılmakta olduğundan ruhsat çakışmaları, denetimi ve güvenliği büyük sorunlar yaratmaktadır.
8. Madencilik sektöründe bugüne kadar yapılan özelleştirmeler genelde başarılı sonuçlar vermemiştir. Bu nedenle kamu elindeki madenlerin özelleştirilmelerinde madencilğe özgü yeni yöntemler geliştirilmelidir. Özelleştirilmesi mümkün görülmeyen KİT'ler rehabilite edilmelidir.

3.2 Madencilik alt sektörlerindeki sorunlar

1. 8,3 milyar ton kömür rezervimize karşın üretim 66 milyon ton civarındadır. Hava kirliliği bahane edilerek ithal kömür izni verilmiş ve yerli kömür üretimine uygulanan vergiler neticesinde yerli kömürün ithal kömür ile rekabet etmesi imkansız hale gelmiştir. Her sene yayımlanan ısınma kömürü parametreleri ile ilgili genelgeye mahalli idareler uymamakta ve özellikle ithal kömür talep etmektedirler. Sanayide petrokok ve ithal kömür kullanımı nedeniyle yerli üreticilerin pazar sorunu bulunmaktadır. Termik santrallerde ise sadece kamu tarafından üretilen kömür kullanılmaktadır. Bütün bu faktörler üretimin azalmasına neden olmuştur.
2. Seramik hammaddeleri ihracatında liman sorunu yaşanmaktadır. 1999 yılında 2 milyon ton ihracat kapasitesine ulaşan albitin, 1,3 milyon ton kapasitesi olan bir limandan ihraç edilmesi bir takım zorluklar doğurmakta ve gelecek yıllarda olacak ihracat artışını imkansız hale getirmektedir.
3. Altın madenciliğinde bazı grupların takındığı yersiz tutumlar nedeniyle üretime geçilememiştir. Olumsuz tutumların mutlaka giderilmesi gerekmektedir.
4. Mermer sektörü ihracat potansiyeli çok yüksek olan bir sektördür. Alt yapı sorunları, mevzuattan kaynaklanan sorunlar ve özellikle nakliye getirilen tonaj tahdidi (tek blok içinde) sektörü olumsuz etkilemektedir.
5. Ayrıca ülkemizdeki enerji fiyatları, orman kullanım bedelleri ve maliyet girdilerinin yüksek olması maliyetin artmasında önemli bir faktör olarak, sektörü olumsuz etkilemektedir.
6. Kalker ve tras gibi çimento sektörünün kullandığı hammaddelerine ait ruhsatların İl Özel İdareleri tarafından verilmesi ruhsat güvencesini olumsuz yönde etkilemektedir.
7. Sahalarda üretilen cevherler entegre tesislere karayolu, demiryolu ve gemiler ile sevk edilmektedir. Cevher maliyeti içinde taşıma maliyeti oranı yaklaşık %50-60 civarındadır. Cevher taşımacılığındaki yüksek maliyet, yerli kaynaklarımızın ithal cevhere karşı rekabet gücünü ortadan kaldıran en önemli etkidir.
8. Metalik cevher madenciliğimizde hammaddenin uç ürünlere yeteri kadar dönüştürülemediğinden uluslararası fiyat hareketlerinden olumsuz etkilenmektedir.
9. Dünyadaki tüm ülkelerde hurdaya dayalı üretimler genel demir-çelik üretimi içinde %15-30 oranındadır. Ülkemizde tersine bir durum söz konusudur. Bu nedenle demir cevheri üretimimiz olumsuz yönde etkilenmektedir.

4 MADENCİLİKTE BÜYÜME HEDEFLERİ

1. Birinci on yılın sonunda madencilik üretiminin GSMH içindeki payını %3 oranına çıkarabilmek için madencilik üretiminin yıllık ortalama % 16'lık bir hızla büyümesi gerekmektedir. Bu hızla, 2010 yılında 11 milyar dolar üretim hedefini yakalamak mümkün görülmektedir.
2. İkinci on yılda madencilik üretiminin GSMH içindeki payın % 5'e çıkarılması için madencilikte %12 MİK bir büyüme hızını sağlamak gerekmektedir. Bu hızla , 2020 yılında 34 milyar dolarlık üretim hedefi yakalanabilecektir.

5 HEDEFLERE ULAŞILMASI İÇİN ALINMASI GEREKLİ ÖNLEMLER

5.1 Madencilik bakanlığının kurulması

1. Madenciliğimizde üst yönetim boşluğu ve koordinasyonsuzluk mevcuttur.
2. Sektörle ilgili kalıcı politikaların oluşturulması ve uygulamaya konulması da mümkün olamamaktadır.
3. Ülkemiz madenciliğine yerli ve yabancı sermaye girişi durma noktasına gelmiştir. Bunun nedeni kaynakların yetersizliği değildir. Madencilğe yatırımın önündeki engellerin kaldırılması konusunda çözüm üretilebilmesi için uzman bir kuruluşun politikalar üretmesi gerekir.
4. Sektörde çok sayıda üretim kalemi ve üretim ünitesi bulunmaktadır. Sektörde mevcut koordinasyonsuzluk nedeniyle üretim maksimize edilememektedir.
5. Madencilik ürünlerinin üretimini sağlamak ve yüksek katma değerli ürünler üretmek gayesi ile yerli ve yabancı sermayeyi madencilik sektörüne çekebilmek için ruhsat, arazi tahsisi, çevre izni ve bunu takip eden diğer izinleri uzun vadede geçerli olacak kurallara, hızlı ve şeffaf izleyen bir mekanizmaya bağlamak gerekir.

5.2 Hedeflere ulaşmada temel ilkeler

Hammadde üretiminde süreklilik sağlamak ve potansiyelimizi belirlemek için aramalara önem vermek.

1. Çevre standartlarını sağlayarak sürdürülebilir kalkınma prensibi çerçevesinde madencilik faaliyetlerini geliştirerek sürdürmek.
2. Rekabet edebilir projelere öncelik vermek.
3. Bazı ürünlerde, dışa bağımlılığın yaratacağı negatif etkileri, sosyal ve bölgeler arası dengeleri ve istihdamı dikkate alarak, üretimi sürdürmek.

4. Madencilikte yerli hammadde ve ürünlerin kullanılmasına özen göstermek, bu yönde azami entegrasyonu sağlamak, uç ürün yatırımlarını teşvik etmek.
5. Dış sermayenin madencilik alanında ülkeye, ham ve uç ürün üretimi için yatırım yapmasını önleyen engelleri kaldırmak.
6. Madencilikte uç üretim yapmak suretiyle katma değeri ve rekabet şansını artırmak üzere ARGE çalışmaları yapmak,
7. Madencilikte finansman sorununu çözmek.
8. Bölgesel kalkınma için Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bilinen maden yataklarının (Mardin Mazıdağ fosfat, Siirt Madenköy bakır, Bitlis-Bingöl Avnik apatitli manyetit, Yayladağ fosfat, Malatya-Hasan Çelebi demir, Silopi-Şırnak asfaltitleri gibi) değerlendirilmesi.
9. Kamu sektörünün elinde bulunan fakat faaliyet gösterilmeyen büyük ruhsat alanları içindeki madenlerin ekonomiye kazandırılması için sahaların özel sektöre açık hale getirilmesi gerekmektedir.

5.3 Yasal Düzenlemeler ve Aksaklıkların Giderilmesi

5.3.1 3213 Sayılı Maden Kanunu

Tüm madencilik faaliyetleri için tek Kanun: Tabii yeraltı kaynaklarının tümünün Maden Kanunu kapsamına alınarak tek kanunla yönetilmesi ve dağılımı son verilmesi gerekir. Doğal kaynakların, modern bir anlayışla değerlendirilmesi Maden Kanunu çerçevesinde uzmanlarınca yapılmalıdır.

Maden Kanunu'nun 46. Maddesi 1994 yılında Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve kamulaştırma işleminin yeniden düzenlenmesi için ETKB'na üç ay süre verilmiştir. Yeni bir görüş olgunlaştırılmışsa da bu madde yeniden yazılarak yasadaki yerini almamıştır. Bu nedenle, Maden Kanunu'nun kamulaştırmaya ilişkin 46. Maddesi diğer değişikliklerden ayrı düşünülerek bir an önce yürürlüğe konmalı ve söz konusu maddedeki kamulaştırma hakkı mutlak bir hak haline getirilerek diğer yasa ve yönetmeliklerin bu hakkı geçersiz hale getirmeleri önlenmelidir.

Mer'i 3213 sayılı Maden Kanunu madenciyeye yardımcı olmaktan çok ruhsat iptalleri ile madenciyi sürekli tehdit eder bir uygulama içerisindedir.

Diğer taraftan, mermer dışındaki bazı madenlerde geniş alanların kapatılabilmesi sahanın uzun süre atıl kalması ve tekel konumu yaratılması madenci açısından caydırıcı rol oynamaktadır.

Kanunun, ağır vergi yükünü öngörmesi ve işletme ruhsatının akabinde de fiilen 6 ay içinde işletmeye geçmesini şart görmesi yatırımcı

açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bütün izinler alındıktan sonra 6 aylık sürenin başlaması gerekir. Ayrıca, uygulamada karşılaşılan sorunlara mer'i mevzuatla cevap verilememektedir. Başka bir deyişle, bu kanun ve yönetmeliğin sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde güncelleştirilmesi gerekmektedir.

Yeni müracaatlarda alan sınırlandırılması (2000 hektar gibi) getirilmelidir.

5.3.2 Maden Ruhsat Sahalarının İlgilendiren Diğer Mevzuat

Uygulamada Anayasa'ya aykırı olarak madencilığe engel teşkil eden düzenlemeler aşağıda verilmiştir.

- 1- Çevre Mevzuatı
- 2- 6831 Sayılı Orman Kanunu
- 3- 4342 Sayılı Mera Kanunu
- 4- 3573 Sayılı Zeytinciliğin İslahı ve Yabanilerin Aşıltilması Hakkında Kanunun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi ve Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun
- 5- Milli Emlak Genel Müdürlüğü Mevzuatı
- 6- 2560 Sayılı İSKİ, İZSU Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun
- 7- Toprak ile İlgili Mevcut ve Tasarı Halindeki Mevzuat
- 8- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
- 9- Diğer Mevzuatlar

- 2873 Sayılı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Kanunu
- 2634 Sayılı Turizm Teşvik Kanunu
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı 3621 Sayılı Kıyı Kanunu
- Sağlık Bakanlığı 1593 Sayılı Umumi Hırsısızlık Kanunu ve Uygulamasına Dair Yönetmelikler
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş ve İşçi Sağlığı ile ilgili Tüzük ve Yönetmelikler

5.3.3 Madencilik Sektöründeki Vergi Yükü

Madencilikte halen diğer sektörlerle oranla 10-15 puan daha yüksek vergi yükü vardır. Bu hali ile madencilikteki vergi yükü % 70'i geçmektedir. Madencilığe özgü yeni bir vergi kanunu yapılmalıdır.

Madencilik yüksek istihdam, yüksek katma değer yaratan ve kırsal kesimin kalkınmasında en hızlı bir şekilde kullanılacak bir faktördür.

- Yapılacak yeni kanuni düzenlemeyle,
 - Arama ve yatırım safhasında KDV muafiyeti sağlanmalıdır.
 - Her tür vergi yükü toplamı %28'i aşmamalıdır.
 - Madencilikteki vergilendirme, sanayide uygulanan vergi oranlarının en az 15 puan altına çekilmelidir.
 - Devlet hakkı oranı düşürülmelidir.
 - Rezev tüketim payı uygulaması sağlanarak vergi yükü azaltılmalıdır.

Bunların yanı sıra,
-Arama gayesi ile harcanan risk sermayesine özel vergilendirme avantajları getirilmelidir
-Arama yatırımları ciddi şekilde teşvik edilmelidir
-Arama yatırımlarının 2 misli oranda ve pekçok değen üzerinden yatırım indirimine tabi tutulması gerekmektedir

Sonuç olarak madencilik sektörünün hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmak için 10 yıl vergi muafiyetine tabi tutulması gerekmektedir

6 MADENCİLİKTE FİNANSMAN

Ülkemizin hammaddede olan tabu üstünlüğüne dayanarak sanayimize, kaliteli ve ucuz hammadde temin etmek, yurtdışı pazarlarına rekabet şartlarında yüksek katma değerli ürünler satabilmek için yeterli sermayeye kavuşması gerekmektedir Bunun için,

- Yasal alt yapı, sermayenin madencilğe girmesinin on şartıdır
- Maden rezervlerinin bankalarca teminat olarak kabul edilmesini sağlamak üzere Maden Kanununda değişiklikler yapılmalıdır
- Sermaye piyasasından madencilik projelerine kaynak temin edilmelidir
- Yabancı sermayenin önündeki engeller kaldırılıp teşvik edilmelidir

7 MADENCİLİĞİN DESTEKLENMESİ

7.1 Altyapı teşvikleri

Yeraltı kaynaklarının ekonomiye hızlı bir şekilde kazandırılması altyapının tamamlanmasına bağlıdır Bunun için,

- Ulke potansiyeli ile ilgili temel bilgilerin üretilmesi, arşivlenmesi ve sunulmasının devlet öncülüğünde sağlanması,
- Üretilen hammaddelerin yurt içi ve yurt dışı tüketim noktalarına ulaştırılması için demir yolu ağının genişletilmesi ve nakliye ücretlerine indirim tatbik edilmesi,
- Büyük kapasiteli limanlara ihtiyaç bulunmaktadır ihracatçı firmalara gerektiğinde özel liman yapımı izni verilerek desteklenmesi,
- Altyapı hizmeti olarak yol ve enerjinin konu finansmanı yoluyla götürülmesi gerekmektedir

7.2 Diğer teşvikler

- Her türlü arazi orman vb alanların tahsisinin ucuzlatılması gerekmektedir
- Madencilik Fonu'nun işler hale getirilmesi gerekmektedir
- Çevre ile ilgili konular, uzman mahkemeler veya teknik kuruluşlar tarafından çözüme bağlanmalıdır
- Yerli üretimimizin arttırılmasını sağlamak amacıyla aynı özellikteki ithal edilen madenler yerine ozkaynaklarımızın tüketimine öncelik verilmelidir

8 SONUÇ

Bir ülkenin madenler bakımından doğal zenginliği başarılı bir maden sanayiinin kurulması için yeterli değildir Uygun ve istikrarlı bir politik çerçeve ile güvenilir ve kolay işleyen bir malı ve hukuki rejimin bulunması da gereklidir Bir hükümet ülkesindeki mineral potansiyelini değiştiremez, fakat bu potansiyelin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ekonomik ve sosyal menfaatlerine en uygun şekilde değerlendirilmesini sağlayabilir

Madencilik politikası ve maden hukukunun can damarı, hükümetin madencilğe ilişkin oynadığı uygun roldür Madencilik faaliyeti eskiden hükümet ile madenci arasında düzenlenen bir ilişkiden ibaret iken, bugün ise madencilik, merkezi hükümet, endüstri, yerel yönetim, sivil toplum örgütlen ve mahalli halk arasında bir ortaklık haline gelmiştir Önceleri madencilğin ekonomikyonu esas alınırken son on yılda ortaya çıkan gelişmeler madencilikle ilgili sosyal ve kültürel konuları da one çıkarmaktadır

Madencilik sektörünün geliştirilmesi, güçlendirilmesi, sorunların çözümü, madencilik faaliyetlerinin desteklenmesi ve iyileştirilmesi kapsamında ulusal maden politikalarını belirleyerek maden kaynaklarımızın dünyadaki yeni gelişmelerin ışığında ulusal ekonomiye yüksek düzeyde katkı sağlayacak biçimde değerlendirilmesi için Maden Bakanlığı'nın kurulması zorunludur

KAYNAKLAR

Madencilik Sektöründe Yer Alan Kamu Kuruluşları & Madencilik Sektörü Başkanlar Konseyi Mayıs 2000
Madencilik Sektörünün Sorunları Çözüm Önerileri ve İmenden Yapılanma raporu Ankara

Madencilik Ve Etik Değerler

M.Memişoğlu

Devinim Madencilik& Yatırım Danışmanlığı, Alibeyli Mah Atatürk Cad. No:276 Osmaniye, Türkiye

R.Can

YERÇET Mühendislik, Reşatbey Mah Ordu Cad. 18 Sok. Polen-2 Apt. No: 9/1 Adana, Türkiye

ÖZET: İnsanlığın varolup bir arada yaşamasından itibaren madenler insanoğlunun yaşamına girmiştir. Bu girişle başlayan birliktelik insanoğlunu o zamana kadar çok zayıf kaldığı doğa karşısında güçlü duruma getirmiş ve madenlerle insanoğlu arasındaki bu ilişki olmazsa olmaz duruma dönüşmüştür. İnsanoğlunun madenle başlayan bu dostluğu dünyanın en eski mesleklerinden birisi diyebileceğimiz madencilik mesleğinin temellerini atmıştır. Yine insanoğlunun varolmasından bu yana oluşan toplumsal kurallar insanoğlunun toplumsal yaşamında önemli yer tutmuş ve etik değerler adını verdiğimiz kurallar yazılı olmasa da insan yaşamında önemli etken olmuştur. Bildirimizin amacı ve yöntemi insanoğlunun yaşamında önemli yer tutan bu iki konunun uyumluluğunu araştırarak gelecekteki uygulamalarda daha iyiye ve güzele nasıl ulaşılabilir sorusuna yanıt bulmaktır.

ABSTRACT: Since the beginning of communal life, mining products have taken an important part in human life enabling the strengthening of human over nature and the relationship between mining products and human has become unrelentingly important. This relationship between human being and mining may be considered as the oldest occupation in human life. On the other hand, rules regarding the communal life, although not in written form, has taken an important role in social life. In this paper, it is intended to investigate the relationship between mining activities and ethics and to find an answer to question of establishing a better interaction for the future.

1 GİRİŞ

Etik ve etik biliminin niteliği üzerine yapılacak bir araştırma, önemli olduğu kadar ilgi çekicidir. Çünkü insanların bir toplum içerisinde birbirleriyle uyum, hoşgörü ve dürüstlük içinde bir arada yaşamasını sağlayan etik değerlerin bu fonksiyonunu yerine getirebilmesi, insana ve topluma yabancı kalmaması için, niteliğinin iyice bilinmesi zorunludur. Etik toplumsal fonksiyonunu , uygulanabilir olması, kendisine uyulması ve uygulanması ile yerine getirir. Bu nedenle, etğin gerçek yüzünün bilinmesi ile birlikte, özellikle onun doğru biçimde uygulanmasını sağlayacak olan bilimin niteliğinin de iyice kavranması zorunluluğu ortadadır.

2 ETİK NEDİR

Felsefenin "ödev","yükümlülük", sorumluluk, "gereklilik", "erdem",gibi kavramları analiz eden; "doğruluk" ya da "yanlışlık"la "iyi" ve "kötü"yle ilgili ahlaki yargıları ele alan, ahlaki eylem"in

doğasını soruşturan ve iyi bir yaşamın nasıl olması gerektiğini araştırarak dalına "etik" diyoruz.

Felsefenin, neyin iyi ve doğru, neyin kötü ve yanlış olduğunu; insan yaşamının amacının ne olması gerektiğini; ahlaklı ve erdemli bir yaşayışın hangi öğeleri içerdiğini araştırarak dalına karşılık gelen ahlak felsefesi yani etik, ahlak alanında geçen kavramları analiz eder, iyinin, doğrunun anlamını açıklayıp, bir eylemi iyi ya da kötü kılan ölçütler üzerinde yoğunlaşır.

2.1 İnsanın, yaşamı bakımından geçmişten günümüze önemi ve geçirdiği aşamalar:

Varoluşundan günümüze etik kurallar insan yaşamında hemen her zaman önemli yer tutmuştur, insanları yönlendiren, onlara buyruklar veren, davranışlarını düzenleyen kurallar; din, örf ve adet, hukuk ve ahlak kuralları olmuştur. Yaşamı boyunca insanoğlu gerek özel yaşamında, gerekse iş yaşamında bu kurallara bağlı kalmış, kurallara bağlı kalmadığında ya kural koyucu tarafından ya da toplum tarafından cezalandırılmış veya dışlanmıştı.

Her ne kadar etik değerler ve toplumsal ahlakın varlığı idealist düşünce tarafından kabul edilmese de, etik değerlerin ahlak formasyonu altında bireysel olarak kabul edilip çevreden, örf ve adetten kaynaklandığı söylenebilir de, bir de kültürden kaynaklanan etik anlayışı vardır ki bu insanlığın ilk çağlardan günümüze getirdiği, geliştirdiği "olurken oluşturduğu" kültür zincirinin, hümanizmanın değerleridir. Geçmişten günümüze etik değerler birçok değişik aşama geçirmişse de, bu davranış modellerinin kültürel temeli yoksa, etik değer olarak değerlendirilemez ve yok olmayaya mahkumdur.

2.2 İş ve meslek etiği nedir? Bu değerlerin insan yaşamı ve iş yaşamındaki önemi:

Bir toplumun belli bir iş dalına ait bölümünde çalışan, dogmalardan etkilenmeden bu işin kültürel, felsefi ve yaşamsal öğretileri sonucu ortaya çıkmış olan değerine iş ve/veya meslek etiği diyoruz.

Meslek etiği dediğimiz bu konuyu çeşitli meslek dallarını göz önüne aldığımızda, örneğin Tıp dalında Deontoloji bilimi veya tıp etiği olarak incelediğimizde tıbbi deontoloji nizamnamesinin 7 maddesinde "tabip ve dış tabibi sanat ve mesleğinin icrası dışında dahi olsa, meslek ahlak ve adabı ile telif edilemeyen hareketlerden kaçınır" veya 38. maddede "tabip veya dış tabibi meslektaşlarını zemmedemeyeceği gibi onları küçük düşürecek diğer tavır ve hareketlerde bulunamaz" diye düzenlendiğini görürüz. Bunlar tıp mesleğine tabii olanların riayet etmekle yükümlü olduğu şeylerdir. Hukukta, hukuk felsefesi bilimi içinde hukuksal etik, eski dönemlerde lonca kuralları içinde uyulması gereken kurallar, bizce deontoloji nizamnamesinde geçen kurallardan pek farklı değildir ve olmamalıdır.

İnsanoğlu varolduğundan beri kendi mutluluğu için yaşamasının yanında toplumsal mutluluğu da sağlamak zorundadır. Çünkü sadece kendi mutluluğu için uğraşı veren bir insan toplumun birçok kuralını göz ardı edecek bu da toplum kurallarını dolayısıyla da toplumun geleceğini tehlikeye düşürecektir. Toplum kurallarının ve dolayısıyla da etik değerlerin varolma veya ortaya çıkış nedeni; toplumda kaosu ve kuralsızlıkları önleme, toplumun mutluluğunu ve huzurunu sağlamaktır.

3 GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE MADENCİLİK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ, GÜNÜMÜZDE VE GEÇMİŞTE MADENCİLİK SEKTÖRÜNDE ETİK DEĞERLERİN VARLIĞI

Geçmişten günümüze doğru insanlığın tarihini incelediğimizde insanoğlunun yaşamını değiştiren en önemli buluşlardan veya yaşam unsurlarından

birisinin insanoğlunun madenleri keşfetmesi ve bu madenleri kullanmaya başlamasıdır diyebiliriz. İnsanoğlu ilk olarak etrafındaki farklı renk ve ağırlıktaki taşları keşfetmiş ve onları yontarak ilk silahlarını yaparak yaşamını devam ettirmeye çalışmıştır. Günümüzde Anadolu'da yapılan kazılarda ortaya çıkarılan yazıtlar ve buluntular insanlığın oluşumu ile birlikte madenciliğinde varoluşunun başladığını göstermektedir. Bir başka deyişle Anadolu madenciliğinin beşiği de sayılabilir.

Bilinen tarihi kayıtlara göre milattan 7000 yıl önceden itibaren Anadolu'da madenler ergitilip işlenmeye başlanmıştır. İlk üretilen ve kullanılan maden bakır olmuştur. Diğer yörelerde bu kullanım biraz daha geç başlamıştır. Daha sonraları bakırı kalayla karıştırarak tunç elde edilir. Bu insanlık tarihinde önemli bir gelişmenin başlangıcı olmuş ve insanoğlu o zamana kadar zayıf kaldığı doğa karşısında güçlü bir pozisyona geçmiştir. Bu aynı zamanda insanın toplu yaşamaya başlamasının ve etik kuralların insan yaşamına girmesinin de başlangıcı olmuştur.

M.Ö 2000 yıllarında Ergani'de bakır yataklarının işletildiği, yine M.Ö. 1000 yılından itibaren Afyon-İscehisar'da mermer yataklarının işletilmeye başlandığı ve bu mermerlerin heykel ve daha sonra Roma'daki Sen Piyer Kilisesinin iç sütunlarının yapımında kullanıldığını görmekteyiz. Anadolu'da Şart çayı kumlarından Lidyalılar tarafından altın elde edildiği, ilk altın paranın Anadolu'da Lidyalılar tarafından basıldığı bilinmekte ve bu paranın basımından önce altın içinde bulunacak bakır miktarı belirlenmektedir. Milattan sonra da Anadolu'da ve dünyada madencilik yapılmaya devam etmiş insanoğlu gelişmelere uygun olarak çeşitli madenleri değişik şekilde zenginleştirmiş; fakat belirli işletme kuralları koymamıştır.

Osmanlılar döneminde ise XIX. yüzyılın ortalarına kadar madenler hakkında şer'i hükümler uygulanmış daha sonrasında ise madenlere farklı yasal düzenleme getirilerek devlet tarafından işlenen maden işletmeleri; devlet yardımı ve gözetimi altında işlenen maden işletmeleri; belirli süre kiraya verilerek veya önceden alınan para karşılığı işlenen maden işletmeleri olarak ayrılmışlardır. Bu yapı 1860 yılında değişime uğrayarak ilk defa Osmanlı-İngiliz Ticaret sözleşmesinin ardından sömürgeci batı ülkeleri ile de benzeri sözleşmeler yapılarak İmparatorluk madenleri açık pazar haline getirilmiştir. Anadolu madenlerini işletmeye gelen yabancı sermaye Anadolu'da maden işletmeciliğine makineleşmeyi diğer bir deyişle modernizasyonu getirirken aynı zamanda Anadolu madenlerinin ve Uygurluklarına ait tarihi eserlerin sömürülmesine ve kaçırılmasına neden olmuştur.

20. yüzyılın eşliğinde madencilikte bu durumlar yaşanırken maden işletmeciliğinin atası sayabileceğimiz Hititler M.Ö 2000-1200 yılları

arasında demiri işleyerek çeşitli aletler yaptıkları gibi diğer ülkelerle de maden ticareti yapıyorlardı. Bu satışlarda madencilik ve ticaret etiğinin ilk örneğini de görebiliriz. Nitekim yapılan kazılardan elde edilen bilgilere göre, Hitit kralının M.Ö 2800 yıllarında Asur kralına yazdığı mektupta kötü hava koşulları nedeniyle külçe demir siparişlerini geciktirdiklerinden söz edilmekte ve bundan dolayı özür dilenmektedir. Yukarıda da anlattığımız gibi Anadolu madenciliğinin beşiği olmuş M.S Anadolu'da hüküm sürmüş imparatorluklar maden işletmeciliğini sürdürmüşler ve elde edilen madenler genelde silah, süsleme ve alet edevat aksamı yapımında kullanılmışlardır. Bu dönemde işletmeciliğin hangi kurallara göre yapıldığı hakkında elimizde bilgi bulunmamaktadır fakat Anadolu'ya özgü bir sistem olan lonca sisteminde işlenecek madenlerin evsafının ne olacağı konusunda katı kurallar uygulandığı ve uymayanların duruma göre meslekten men etme veya geçici men suretiyle cezalandırıldıkları kayıtlarda geçmektedir.

Maden işletmeciliği ve uyulacak kurallar konusunda en önemli somut adım Cumhuriyet döneminde atılmış ve izmir iktisat Kongresinde alınan kararlarla yabancı sermayeye Türkiye Cumhuriyeti yasalarına uymak koşuluyla izin verilmiştir. Özel girişimle sanayileşme dönemi olarak nitelendirilen bu dönemde gerek yarı resmi kuruluşların gerekse devletin madencilik konusundaki girişimleri diğer sektörlerle oranla başarılı olmuştur. Aynı zamanda bu dönemde küçük işletmeler madencilik sektörüne damgasını da vurmuştur. 1945 sonrasındaki dönemde alınan kararlarla madenciliğin son dönemdeki başarılı uygulamaları ne yazık ki tersyüz edilmiş, devletin tasarruf yetkisinden kaynaklanan öncelik hakkı yok edilmiş ve devlet zorunlu durumlarda dahi kendi kaynaklarını yeterince kullanamaz hale getirilmiştir. 1951 yılında hazırlanan Barker raporu madenciliğimizin ilerlemesini sakıncalı bularak sektöre yapılacak yatırımları zorlaştırma yoluna gitmiştir. Bu durum günümüzde yaşadığımız etik dışı davranışlara da zemin hazırlamıştır.

4 GÜNÜMÜZDE ETİK DEĞERLER AÇISINDAN MADENCİLİK SEKTÖRÜNÜN KARŞILAŞTIĞI SORUNLAR VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Günümüzde ise madencilik sektörü yukarıda da anlattığımız kuralsızlıkları ve kaosu yaşamaktadır. Sektör içinde yer alan maden işletmecilerinin mermer madeni izni alarak mıcır ve taşocağı gibi işletmeler yapması, taşocağı ruhsatı altında maden işletmeciliği yapılması, arama izni alarak başkalarına ait madenlerden çalınan kömürlerin arama ruhsat sahasından çıkarılmış gibi gösterilerek

3213 sayılı kanununun 21. maddesine sınımlanarak şahsi sevk irsaliyesi ile satılması sürekli karşılaşılan etik dışılık örneklerinden birkaçıdır.

Yine sektörde yer alan bazı madencilik kuruluşlarının rakiplerini yok ederek sadece piyasa da tekel olma veya para kazanma hırsları nedeniyle rakip firmaların ürettikleri malzemelerin satış yapılan sektörlerdeki yetkili kişilere rüşvet vermek suretiyle analizleri ile oymatmaları madenin adının kötüye çıkarılarak sadece tekele dönüşme çabaları, bazı şirketlerin madencilik sektöründe çalışıyor görünerek illegal kazançları legal kazanca dönüştürmeleri madencilik sektörünün kendi içinde işletmecilerinden dolayı yaşadığı etiğe aykırı olaylardan sadece birkaç tanesidir.

Bu tip uygulamalar belki ticaret bu denerek kapatılmaya çalışılsa dahi tamamen etiğe aykırı bu davranışlar madencilik sektöründe haksız rekabete yol açmakta, maden gerçek değerini bulmadan çoğu zaman maliyetine ve maliyetinin altında olmak üzere satılmakta, gerçek maden işletmecisi ve madencilik sektörü zarar görmekte, dolaylı olarak analizlerle oymatmada madenimiz uluslararası piyasada ya değer kaybetmekte ya da diğer ülkelerle yarışa bile girememektedir. Bunun örneklerini 1970'li yıllarda özellikle kromcularımız ve sektörde yer alan diğer işletmecilerimiz yaşamıştır, yaşamaya devam etmektedir ve gerekli önlemleri almadığımız takdirde yaşamaya da devam edecektir.

5 ÇÖZÜM YOLLARI VE ÖNERİLER

Madencilik sektörümüzün, etik dışı uygulamalar !• dediğimiz gerek iş ve meslek ahlakına, gerekse ticari ahlaka aykırı davranış ve uygulamalardan ötürü zarar görmemesi için 21. yüzyılın içinde yaşadığımız şu günlerde tamamen bir değişim geçirmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Geçirilecek değişim öncelikle sektör içinde diğer meslek kuruluşları içinde oluşmuş etik kurulların benzeri bir etik kurul oluşturulmasıdır. Kurulacak bu etik kurul tarafsız olmak koşulu ile maden ve jeoloji mühendisleri odalarının seçeceği mühendisler, üniversitelerin ilgili fakültelerinden seçilmiş akademisyenler, Maden İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinden seçilecek temsilci ve maden işletmecilerinin göstereceği adaylar arasında seçilecek madencilik alanında bilgisi, tecrübesi, görgüsü ve geçmişi ile saygı oluşturmuş işletmecilerden seçilecektir. Kurul toplam 9 veya 11 kişiden oluşacak; maden işletmecileri, mühendisleri arasında oluşan sorunlarda gerektiğinde hakem rolü üstlenecek ve yaptırım gücü olabilmesi için geniş yetkilerle donatılmış olacaktır. Bu kurul madencilik sektörü içinde etik değerlere aykırı bir durum saptandığında veya kendisine bu konularla veya maden sektörü ile ilgili bir sorun iletildiğinde bu aykırılığı yapanlara gerektiğinde meslekten men,

işletme ruhsatının iptali, meslekten geçici usreyle men, veya verdiği kararlarla zarara uğrayan kişinin hukuk mücadelesinde yardımcı olabilecek danışmanlık hizmetlerinde bulunabilmelidir verilen zararın birkaç katı tazminat ödenmesi hükmünü verebilmeli, kendine iletilen madencilikle ilgili sorunlarda danışmanlık yapabilmelidir. Sorunların çözümü amacıyla arama ruhsatı ile %10 istihraç yapan ruhsat sahiplerinin başvurularının kontrol edilmesi, denetlemenin sıklaştırılması ile kaçakçılığın önlenmesi sağlayacaktır. Ayrıca gerekli diğer önlemlerin alınması kaçakçılığı ve hırsızlığı önleyecek ve gerçek madencinin mağdur olmasına engel olacaktır.

Maden işleri Genel Müdürlüğünün yeniden yapılandırılması sonucunda bağlı bölge müdürlükleri ve/veya şubeler oluşturulmasıdır. Böylece maden başvurusunu kolaylaştırmanın yanı sıra verilmiş olan ruhsatların etkin kontrolünü ve maden işletmecisinin daha az zarar görmesine neden olunacağı gibi aynı zamanda dikkatli olmasını da sağlayacaktır

KAYNAKLAR

- Akarsu B 1982 Ahlak öğretilen, *Remzi Kitaben*, Üçüncü Basım
- Anon. 1992(a), Madencilik sorunları yasası, *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni* Aralık Özel Sayı 92/5, Anon(b), Türkiye madenciliği kronolojisi, *Çukurova Üniversitesi Arşivi*
- Aral V 1979 Hukuk ve hukuk bilimi üzerine *Fakulteley Matbaası*
- Cevizci A 1997 Felsefe sözlüğü, *Ekin Yayınevi*
- Hılav S 1992 Felsefe el kitabı, *Gerçek Yayınevi*
- KartalkanatA 1991 Cumhuriyet döneminde madenciliğimizin gelişimi ve Türkiye madencilik politikası, *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayın*, Mayıs, Sayı 38
- Kokuoz AN & Arda B 1999 20 Yüzyıldan 21 Yüzyıla genetik , *Bilim ve Teknik Şubat*, 339
- Kose A H 1991 Tarihsel ve mitolojik verilerin ışığında Doğu ve Orta Karadeniz Bölgesi uygarlıklarının madencilik faaliyetleri, *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayını* Kasım, Sayı 39 Ektem N , 1983, Hukuk Felsefesi, *Der Yayınları Şubat*
- Oygur V 1995 Madencilik sektörü nasıl desteklenebilir, *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayını* Kasım, Sayı 47
- Russell B 1983 Batı felsefesi tarihi, *Say Yayınları* Eylül
- Tanıllı S 1994 Yüzyılların gerçeği ve mirası, *Cem Yayınevi* Aralık
- Topaloğlu M 1999 Maden kanunu, Güncel Farmalist, Palme Yayıncılık 99
- Turan M Madenciliğin Tarihsel Gelişimi

Madencilikte Yabancı Sermaye: Peru ve Türkiye Örneği

M Kose & M Karadeniz

MTA Genel Müdürlüğü MAT Dairesi Başkanlığı Ankara, Türkiye

ÖZET Bu çalışmada, 1990-2000 yılları arasında Peru ve Türkiye'deki madencilik sektöründe yaşanan yabancı sermaye uygulamaları ele alınmıştır. Ekonomik krizler sonucu 1990 yılında Peru'da enflasyon % 7650'ye kadar yükseldi. Çok sayıda madencilik şirketi kapandı. Bunun üzerine, yaşanan ekonomik kaostan çıkmak için radikal önlemler alındı. Vergi muafiyeti ve yatırım güvencesi gibi ülkeye doğrudan yabancı sermaye girişim teşvik edecek bir dizi kararlar alınıp uygulamaya kondu. Bunlara paralel olarak, devlet eliyle işletilen madenlerin 2000 yılına kadar tamamen özelleştirilmesini hedefleyen bir program başlatıldı. Bu önlemlerin sonucunda, madencilik yatırımları için Peru'ya milyonlarca \$'lık yabancı sermaye yatırımı girdi. Madencilik ekonomik gelişmenin motoru oldu. Kısa sürede, önemli ölçüde maden üretim ve ihracatı artışı sağlandı. Örneğin, 1990 yılında 3 ton/yıl olan altın üretimi 2000 yılında 150 ton/yıl'a ulaştı. Enflasyon % 6 düzeyine indi. Madencilik sektöründe Türkiye'nin 1990-2000 yılları arasında çekebildiği yabancı sermaye ancak 246 milyon \$ olmuştur. Bunun temel nedeni, ülkeye gelen yabancı sermayeli madencilik şirketlerine buldukları madenleri işletme imkânının verilmemiş olmasıdır.

ABSTRACT In this study, the foreign investment practices expennced in the mining sectors of Peru and Turkey between 1990-2000 have been taken up. As a result of economic crisis, inflation reached up to 7650 % in Peru in 1990. Many companies of the mining sector closed down. Therefore, some radical measures were taken by the government of Peru in order to end up the economic chaos. A series of decisions covering tax exemption and investment guarantee to encourage the foreign investment to come to Peru was taken and put into execution. Paralel to all these, a program having a purpose of privatization of whole mines operated by public sector, until 2000. As a result of these measures, millions of dollars of foreign investment came to Peru for mining sector. Mining became the dynamo of economic development. Considerable amount of increase in mine production and export achieved. For instance, as the gold production was around 3 tons/year in 1990, it reached around 150 tons/year in 2000. Inflation fell down to 6 %. Turkey has attracted only 246 milyon \$ of foreign investment for mining sector between 1990-2000. The main reason of this is not to offer mining companies having foreign investement to operate the mines that they have found.

1 GİRİŞ

Peru Dünya'da önemli mineral potansiyeline sahip ülkelerden birisidir. Yüzölçümü 1 28 5000 km² olup, nüfusu 27 milyon'dur. Ülkede 19 çeşit metalik ve 23 çeşit endüstriyel mineralin üretimi yapılmaktadır. Başta arsenik olmak üzere bakır, kurşun, molibden, tellur ve çinko üretimi dünya çapındadır (Mobbs 1990).

1991 yılında ülkede faaliyet gösteren büyük maden işletmelerinin çoğunluğu devlet işletmesiydi. Özel sektör madencilik firmaları ise, yöresel yatırımcı olup, genellikle orta ve küçük ölçekli madencilik yapıyordu.

1990 yılında Peru'nun içinde bulunduğu durum şu şekilde özetlenebilir. Ülkede terörist hareketler nedeniyle bir kaos yaşanıyordu. Enflasyon % 7650 olmuştu. İşçi konfederasyonları ile hükümet anlaşamadığından grevler vardı. Şirketler işçi ücretlerini ödeyemez hale gelmişler, işletme sermayesi sıkıntısı çekiyorlar, kredi bulunamıyor ve makine ekipmanları yenilenemiyordu.

Bu arada, hükümetle işçi konfederasyonu arasında işçi ücretleri konusunda anlaşma sağlandı. Ancak, küçük ve orta ölçekli işletme sahipleri, hükümetin büyük ölçekli işletme sahipleriyle anlaştığı ücretleri ödeyemeyeceklerini bildirdiler. Bunun üzerine grevler başladı. İşte bu şartlar altında

iş başına gelen Fujimoro Hükümeti radikal önlemler alma yoluna gitti.

2 PERU'DA ALINAN ÖNLEMLER

Yeni hükümet Dünya Bankasıyla anlaşma yaptı. Bu kapsamda, çok taraflı yatırım garantisi (MIGA) ve Uluslararası Özel Yatırım Birliği (OPIC) anlaşmalarını imzaladı. Ülke ekonomisinde önemli bir yeri olan madencilik sektöründe özelleştirmeye gitme kararı alındı. Bu amaçla, yabancı sermayeyi Peru'ya çekebilmek için başta Madencilik Kanunu'nun değiştirilmesi olmak üzere vergi ve yatırım güvencesi sağlamak için aşağıdaki önlemler alındı:

* Sermaye giriş-çıkış kolaylığı, kâr transferi, vergi istikrarı

* Kazançların %80'ine kadar vergiden muaf yeniden yatırım imkânı

* Ülkede yapılacak altyapı yatırımlarında vergi indirimi

* Ön işletme döneminde, sabit yatırımlarda vergi muafiyeti

* İlk yatırım aşamasına ilâveten, işletme sırasında da ihtiyaç duyulan malzemeler ve yatırım araçları için vergi muafiyeti

* Dört yıllık vergi muafiyeti

* Madencilik yatırımlarında özel vergi indirimi

* Hızlandırılmış amortisman süresi (amortisman payını 5 yılda yapabileme imkânı)

* Yabancı para cinsinden muhasebe kaydı tutabilme imkânı

* Uluslararası yatırım güvencesi sağlandı (Fernandez vd. 1995).

Peru'da, 5000 t/gün üretim veya en az 20 milyon \$'lık yatırım yapan yabancı sermaye için 15 yıl, 350-5000 t/gün veya en az 2 milyon \$'lık yatırım yapan sermaye için 10 yıl süreyle geçerli olmak üzere, yukarıdaki indirim ve muafiyetler güvenceye alındı.

Fujimoro Hükümeti'nin almış olduğu bu kararlar sonucunda, ülkenin zengin mineral potansiyeline sahip olması nedeniyle, 20 yıl sonra, ülkede yeniden yabancı sermaye yatırımları başladı.

1991 yılında, Peru Hükümeti devlete ait 51 adet maden işletmesini özelleştirmeye karar verdi. Ülkede 20 adet orta boy ve 14 adet küçük boy maden işletmesi kapandı (Mobbs & Rabchevsky 1991). Birçok şirket ülkedeki olumsuz ekonomik şartlar nedeniyle masraflarını azaltıcı önlemlere yöneldi. Yüksek tenörlü ve kârlılığı yüksek olan madenler çalışmalarına devam ettiler, ancak ülkedeki yeni maden aramaları, ilâve yatırımlar ve modernizasyon çalışmaları tamamen durdu. Bunun üzerine hükümet, madencilik sektörünün içine düştüğü krizi önleyebilmek için, acil önlemler aldı. Bu önlemlerin başında vergiden muafiyet ve çalışanların sigorta ödemeleriyle ilgili destekleyici

önlemler dikkat çekiyordu. Bu önlemlere rağmen, ülkedeki mineral üretiminde 1991 yılında %23 düşüş oldu.

1992 yılında ilk yabancı sermaye yatırımı olarak ülkeye gelen Newmont Mining Co (ABD) oldu ve Minera Yanacocha Carachugo altın madenine 40 milyon \$'lık yatırım kararı aldı. Yine aynı yıl özelleştirme programı çerçevesinde Hierro Peru demir işletmesi 312 milyon \$'a Shougang Corp., na (Çin Halk Cumhuriyeti) satıldı. Özelleştirme programına bir sonraki yıl hız verildi ve Cerro Verde madeni Cyprus Amax'a (ABD) 37 milyon \$'a satıldı. Satışla birlikte söz konusu madenin modernizasyonu için 485 milyon \$'lık bir yatırım anlaşması da imzalandı (Soldi 1993).

1993 yılında Southern Peru Copper Corp. tamamı 5 yıl da tamamlanmak üzere 300 milyon \$'lık yatırım kararı olarak bakır işletmesinde modernizasyon çalışmalarını başlattı, ilk yıl 56 milyon \$'lık yatırım yapıldı (Soldi 1994).

1994 yılında;

* Madencilik sektöründeki özelleştirmelerden sağlanan gelir, toplam 534 milyon \$'a ulaştı.

* Tintaya bakır madeni için 273 milyon \$'lık teklif geldi ve ayrıca madenin satın alınması ile birlikte 85 milyon \$'lık modernizasyon anlaşması sunuldu.

* Cajamarquilla Çinko rafinerisi Cominco Ltd. - Kanada (%87) ve Marubeni Corp. - Japonya (%13) tarafından 193 milyon \$'a satın alındı. Newmonth (ABD) ve BRGM (Fransa), IFC ve Cie de Minas Bueneventure 88 milyon \$ yatırım yaparak Maqui Maqui madeninde üretime geçti.

* Ülkedeki enflasyon ise % 15 seviyesine düştü.

* Madencilik üretiminde % 4,6'lık bir artış sağlandı.

* Madencilik üretiminin ülke ekonomisine katkısı 2.1 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ülkenin maden ihracatı 1,8 milyar \$'a ulaştı. Bu rakam bir önceki yıla göre % 32.8'lik bir artış ifade ediyordu (Soldi 1995).

1995 yılında;

* Özelleştirmelerden sağlanan toplam gelir 1,2 milyar \$ oldu. Bu arada 1 milyar \$'lık da yatırım anlaşmaları imzalandı.

* Maden aramaları için 200 milyon \$, geliştirme ve modernizasyon yatırımları için ise 500 milyon \$ harcandı.

* Ülkede madencilik sektörüne yapılan yatırımların toplamı 700 milyon \$'ı buldu.

* Newmont (ABD) şirketi Minera Yanacocha'da 17.4 ton altın üretimi gerçekleştirdi

* Maden üretimi % 2,6 artış göstererek 2,8 milyar \$'a ulaştı (Soldi 1996).

Yıllar itibarıyla, Peru'nun madencilik üretimine ilişkin bilgiler Çizelge 1'de verildi.

Çizelge 1 Peru'da maden u etimi

	Bakır	Kurşun	Çinko	Gümüş	Altın
	'000 ton			ton	
1990	317	188	584	1760	3
1993	374	218	664	1616	23
1996	484	249	761	1970	64
1999	536	271	900	2217	128

1996 yılında;

* 300 milyon \$'ı maden arama harcamalarında olmak üzere, madencilikte toplam 1,6 milyar \$'lık yabancı sermaye yatırımı gerçekleşti (Chadwick 1998).

* Ülkedeki altın üretimi bir sene öncesine göre % 12 artış göstererek toplam 65 ton oldu.

* Yıl sonunda Peru'da madencilikte özelleştirme 1 milyar \$'a ulaştı. Hükümet 2000 yılına kadar daha 4,5 milyar \$'lık özelleştirme yapılacağını deklare etti.

* 1996 yılında Peru'da madencilik sektöründeki başarının altında yatan gerçek önemli ölçüde yabancı sermayenin ülkeye çekilebilmiş olması ve devlet eliyle işletilen madenlerin özelleştirilmesindeki başarıdır (Soldi 1997).

Peru'daki madencilik yatırımlarına ait bilgiler Çizelge 2'de verildi.

Çizelge 2. Peru'da yapılan-yapılması planlanan madencilik yatırımları (milyon \$)

	1997	1998	1999	2000
Arama	300	200	150	150
Geliştirme	457	161	131	60
Yeni Proje	722	717	755	546
Toplam	1.479	1.078	1.036	756

1997 yılında;

* iki adet altın madeni özelleştirildi. Sipan altın madeninde üretime başlandı. Ülkedeki altın üretimi her geçen yıl artış göstererek 1997 yılında 77 tona yükseldi. Üretilen 77 ton altının 43 tonu ihraç edildi ve ülke ekonomisine 500 milyon \$'lık bir katkı sağlandı.

* Dünya'daki bakır ve altın fiyatlarının düşüş göstermesine rağmen Peru'da madencilik üretimi % 8,7 lik bir artış gösterdi.

* Ülkenin madencilik üretimi bu gelişmeye paralel olarak 3,3 milyar \$'a ulaştı.

* Rio Algom-Inmet konsorsiyumu, toplamı 2,2 milyar \$ harcayarak 2002 yılında 270 bin ton/yıl bakır, 163 bin ton/yıl çinko üretimi gerçekleştirileceğini rapor etti.

* Ülkenin GSMH'sı ise % 7,4 lük bir artış kaydetmiştir. Şayet ülkede etkin olan El Nino Fırtınasının sebep olduğu altyapı zararları yaşanmasaydı ülkenin GSMH artışı daha yüksek olacağı tahmin edilmekteydi. Ancak, El Nino'nun

yarattığı doğal felaket nedeniyle ülkede üretim kayıpları oldu.

* Hükümetin amacı, 2000 yılından önce devlet eliyle yürütülen hiçbir maden işletmesinin kalmaması için, özelleştirme programını 2000 yılında tamamlamak olarak açıklandı (Soldi 1998).

1998 yılında;

* Antamina bakır-çinko madenine toplam 2,2 milyar \$'lık yatırım kararı alındı. Bu, ülkenin maden üretimini dünya ölçeğinde üst sıralara taşıyacak bir karardı. Yabancı sermaye yatırımları birbiri ardına hayata geçmeye başlayınca Peru Latin Amerika'da madencilikte üst sıraya yerleşti.

* Ekonomik gelişmelere bağlı olarak ülkede enflasyon % 6'ya düştü.

* Madencilik üretimi bir yıl öncesine göre % 6,8 lik bir artış gösterdi.

* Cuajore madeninde 245 milyon \$'lık bir genişleme yatırımı yapıldı.

* Minera Yanacocha altın madeninde % 26'lık bir üretim artışı sağlanarak 41 ton/yıl üretim seviyesine ulaşıldı. Hatırlanacağı gibi 1992 yılında (20 yıl aradan sonra) Peru'ya gelen ilk yabancı sermaye yatırımı Newmonth Mining Co idi.

* Toplam 2,7 milyar \$'lık maden ihracatı gerçekleştirildi. Bu rakam ülkenin toplam ihracatının % 47'sine eşittir (Soldi 1999).

Peru'nun metal-mineral ihracatına ilişkin veriler Çizelge 3'de sunulmaktadır.

Çizelge 3. Peru'nun metal-mineral ihracatı (milyon \$)

	1996	1997	1998	1999
Altın	579	701	798	1053
Gümüş	120	239	294	351
Bakır	1052	907	810	943
Kurşun	274	154	156	155
Çinko	401	507	579	593
Toplam	2.426	2.508	2.637	3.095

* 1990 yılında yılda sadece 3 ton altın üretebilen Peru, 1998 yılında ise, yıllık 94 ton altın üretimine dünya altın üretiminde 8. sıraya kadar çıktı.

* 1999 yılına gelindiğinde Peru'da madencilik % 97 özel sektör tarafından yapılmaya başlandı (Phelps 1999).

1999 yılında gerçekleştirilen altın üretimi ise bir önceki yıla göre % 36'lık bir artış göstererek 130 tona yükseldi (Chadwick 2000). Aynı yıl, altın ihracatından elde edilen döviz 1 milyar \$ ı aşarak ülke ihracatında birinci sıraya yükseldi (Albareda 2000)

3 TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYE

Çizelge 4'den'de görüleceği gibi, geçen 10 yıllık süre içinde madencilik sektörüne çekebildiğimiz yabancı sermaye toplamı 246 milyon \$ oldu (YSGM 2000).

Türkiye'nin 1999 yılında 865 milyar dolar olan dünyadaki yabancı sermaye yatırımlarından aldığı pay ise yalnızca 783 milyon dolar olmuştur. Bir başka ifadeyle, dünyadaki doğrudan yabancı sermaye pastasından binde binn bile altında bir pay alabildi.

Çizelge 4 Türkiye'ye gelen yabancı sermaye

Yıllar	Madencilik (milyon \$)
1990	47 09
1991	39 82
1992	18 96
1993	11 37
1994	6 20
1995	60 62
1996	8 54
1997	26 70
1998	13 73
1999	6 76
2000	6 32
TOPLAM	246

Çeşitli ülkelerin çektikleri toplam yabancı sermaye miktarları Çizelge 5'de verilmektedir.

Dünyada bugüne kadar tüm ülkelere giden doğrudan yatırım sermayesi stokunun toplamı 4,8 katrilyon dolardır. Bu pastadan Türkiye'nin aldığı pay ise ancak binde bir buçuk olmuştur.

Türkiye'nin son on yıllık kışı başına düşen Gayri Safi Milli Hasılasına baktığımızda 1990 yılında 2710 dolar iken 2000 yılında bu rakamın 3060 dolar olduğunu görüyoruz. Geçen on yılda ne yazık ki kışı başına milli gelirimiz ancak 350 dolar artabildi.

Oysa komşumuz Yunanistan'ın kışı başına düşen milli gelin 15 bin dolar, Avrupa Birliği ortalaması ise 30 bin dolardır.

Acaba on senedir kışı başına milli gelirimizi niye arttıramıyoruz?

Hepimizin sorması gereken temel soru bu olsa gerek.

Milli gelin arttırabilmek için yatırım şarttır. Yatırım için ise sermayenin olması gereklidir. Türkiye'de yatırıma gitmesi gereken sermaye faize, repoya, siyasi ranta ve devlet eliyle kışı zengin etmek için kullanıldığından, 10 senedir kışı başına düşen milli gelirimizi bir türlü 3 bin doların üzerine çıkartamıyoruz.

Oysa komşumuz Yunanistan'ın kışı başına düşen milli gelin 15 bin dolar, Avrupa Birliği ortalaması ise 30 bin dolardır.

Acaba on senedir kışı başına milli gelirimizi niye arttıramıyoruz?

Hepimizin sorması gereken temel soru bu olsa gerek.

Çizelge 5 Yabancı sermaye girişinde dünya da 54 uncu sıradayız (milyar \$)

Ulke	1998	1999
ABD	186 3	275 5
İngiltere	73 7	82 2
İsveç	19 6	60 0
Çin	43 8	40 4
Fransa	29 5	39 1
Hollanda	41 7	33 8
Brezilya	28 5	31 4
Almanya	21 2	26 8
Kanada	21 7	25 1
Arjantin	6 5	23 2
Hırvatistan	0 9	1 4
Dominik C	0 7	1 4
Bolivya	1 0	1 0
Romanya	2 0	1 0
Fas	0 4	0 9
Malta	0 3	0 8
Türkiye	0 9	0 8

Milli gelin arttırabilmek için yatırım şarttır. Yatırım için ise sermayenin olması gereklidir. Türkiye'de yatırıma gitmesi gereken sermaye faize, repoya, siyasi ranta ve devlet eliyle kışı zengin etmek için kullanıldığından, 10 senedir kışı başına düşen milli gelirimizi bir türlü 3 bin doların üzerine çıkartamıyoruz.

Ne yazık ki, dışarıdan doğrudan yabancı sermaye gelmediği gibi, Türkiye'den yatırım için dışarıya giden döviz miktarı, dışarıdan Türkiye'ye gelen yabancı sermaye miktarını geçti. Türkiye'deki doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına ilişkin bilgiler Çizelge 6'da verildi.

Çizelge 6 Doğrudan yabancı sermaye yatırımları (10⁹ \$)

	1997	1998	1999	2000*
DYSY (giriş)	873	982	823	1 007
DYSY (çıkış)	-319	-409	-685	-1 539

* Ocak-Temmuz aylarını kapsamaktadır.

Bunun anlamı, Türkiye'deki gerçek sanayici yatırımcı bile Türkiye'de yatırım yapamıyorsa, yabancı sermaye Türkiye'ye gelip yatırım yapar mı? (Kose, 2000)

3.1 Türkiye'de yabancı sermaye için maden ai amaya izm var işletmeye y ok

Bilindiği gibi 1985 yılında yürürlüğe giren 3213 sayılı Maden Kanunu ile Türkiye'de yatırım yapacak yabancı şirketlere de yerli madencilik şirketlerine tanınan hakların ve zorunlulukların aynı tanıdı.

Yabancı sermayeye verilen güvenceler sonucu diğer sektörlerde olduğu gibi madencilik sektöründe de yatırım yapmak amacıyla 20'ye yakın yabancı

sermayeli madencilik firması Türkiye'de maden arama faaliyetlerine başladı.

Türkiye'ye gelen yabancı sermayeli firmaların büyük bir çoğunluğu altın arama ve işletmeciliğinde uzman firmalar idi. Çünkü Türkiye'nin jeolojik yapısının özellikle epitermal altın yatakları bakımından umut verici olduğunu düşünen firmalar geldi.

1989 yılında, arama faaliyetlerine başladıktan çok kısa bir süre sonra bazıları önemli altın rezervleri keşfetmeyi başardılar. Bunun üzerine Türkiye'de maden aramaları sonucu keşsettikleri altın rezervlerini üretmek için yatırım kararı alıp, gerekli yasal girişimlerini başlattılar. Akabinde, ilgili bakanlıklardan zorunlu izinlerin tümünü alarak yatırımlarına giriştiler. Ancak, ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlık nedeniyle hükümetlerin, bakanların, bürokrasidaki yöneticilerin sürekli değişim içinde olması sonucu, 19 ayrı merciiden alınan yüzlerce imzanın arkasında durulmadı. Birinin verdiği izni diğeri iptal etti. Bu yüzden Türkiye'de altın üretecek tesis kurulmuş olmasına rağmen, bir türlü altın üretimine geçilemedi. Madencilikte yabancı sermayeyi ülkeye çekmek için her türlü izni veren devlet, üretim aşamasına gelindiğinde yabancı sermayeli bu madencilik şirketleriyle yöre insanlarını karşı karşıya getirip, git onları ikna et, ben karışmam, ne halin varsa gör, gibi bir tutum sergiledi. Ülkede 14 yıldır siyanürleme teknolojisiyle devlet eliyle gümüş üretimi yapıldığı ve hiçbir çevre sorununa neden olmadığı bilindiği ve ayrıca çeşitli sanayi kollarında çok daha yüksek miktarlarda siyanür tüketildiği halde, aynı teknolojiyle altın üretilmesine hükümetler sahip çıkmadı.

Türkiye'de madencilik sektöründe bugüne kadar yaklaşık 200 milyon \$ risk sermayesi harcayarak 300 ton görünür altın rezervi keşfeden bu şirketlere, milyonalara dolar risk sermayesi harcayarak buldukları altın rezervlerini üretme izni verilmedi.

Türkiye'ye gelen yabancı sermaye için tam bir hüsrana yaşandı. Bu durumu gören bir çok yabancı sermayeli madencilik kuruluşu Türkiye'deki faaliyetlerine son vererek veya askıya alarak kendilerine üretim güvencesi veren ülkelere gittiler.

Her nedense, Türkiye'de altın üretimi dışındaki alanlardaki siyanür kullanımına hiçbir tepki vermeyen bazı gruplar, çevre konusunu siyasallaştırarak madencilikte yabancı sermaye yatırımlarına karşı çıkmışlardır. Devlet de bu duruma seyirci kalmıştır. Borsaya, arsa alınmasına, ranta gelen yabancı sermayeye (sıcak para) her türlü kolaylık gösterilirken, ülkede yatırıma, istihdama, vergiye ve katma değer üretimine katkı koyacak doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına her türlü engel çıkartılmasına tam 10 senedir kayıtsız kalındı (Köse 2000).

Türkiye'de ne yazık ki sadece madencilik sektöründe değil, her alanda, üretimi arttırmak,

istihdam yaratmak ve karma değer üretmeye çalışmak ödüllendirileceği yerde cezalandırıldı.

16 Ocak 2001 tarihinde Davos toplantısında Amerikan Business Week dergisinin yöneticisi Türkiye konulu toplantıda, Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz'a aşağıdaki soruyu soruyor.

"Polonya ve Türkiye , her iki ülkede Avrupa Birliğine aday. Ama Polonya'ya yılda on kat daha fazla doğrudan yabancı sermaye yatırımı yapılıyor. 60 küsur milyonluk Türkiye niye bu alanda başarısız? "

Yılmaz verdiği cevapta, siyasal istikrarsızlık konusuna işaret edip, yabancı sermayeyi çekmek için yeni düzenlemelerden ve vergi teşviklerinden söz ediyor. Sonuçta, Amerikalı gazeteci Türkiye'ye neden yabancı sermaye gelmediğini kendisi cevaplıyor.

- Bürokratik kırtasiyecilik
- Ekonomi politikalarında sert ve ani dönüşler
- Şeffaflığın olmaması
- Mahkemelerde hakkını doğru dürüst arayamama
- Yüksek enflasyon
- Güçsüz hükümetler

Kısaca özetlemek gerekirse, Türkiye'deki ekonomik istikrarsızlık, hukuksuzluk ile birleşince, Türkiye yabancı sermaye için çekici olmaktan çıkıyor (Cemal 2001).

3.2 Bürokratik izinler

Madencinin önemli bir sorunu da bürokratik izinlerle ilgilidir. Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün verdiği ruhsatlardan doğan maden haklarının kullanılabilmesi çok sayıda başka kurumun iznine bağlı kalmıştır (Çizelge 7). Uygulamada bu durum işletme izinlerinin alınmasında içinden çıkılmaz sorunlara yol açmakta ve ruhsat güvencesini ortadan kaldırmaktadır.

Yürürlükteki Maden Yasası'na göre işletme ruhsat sahibi, ruhsat aldığı tarihten itibaren gerekli işletme izinlerini alarak en fazla 6 ay içinde işletmeye başlamak zorundadır. Öyleyse bürokrasinin bugünkü işleyişinde bu kadar çok sayıda izni değil 6 ayda, yıllarca sonra alabilmek bile çoğu zaman mümkün olamamaktadır (TBMM 1997).

3.3 Türkiye'deki vergi uygulamaları

Türkiye'ye gelen yabancı sermayeli yatırımcılar ne gibi vergi uygulamalarıyla karşılaşılıyor?

-Geriyeye dönük olarak değiştirilen yasaların sadece yerli yatırımcıları değil, yabancıları da ürkütmesi

- Geçici vergilerin kalıcı olması
- Anayasa'daki "vergi, resim ve harç ancak kanunla alınır" şeklindeki açık hükme rağmen, tebliğ ve kararnamelemlerle vergi getirilmesi.

Çizelge 7 Bir madenin açılabilmesi için gerekli izinler.

Alınacak izin	izni veren makam
1 Maden Ruhsatı	Mad. İşi. Gn. Md.
2 ÇED Olumlu Belgesi	Çevre Bkn.hği
3 Atık Depolama izni	Çevre Bkn lığı
4 ön Emisyon ve Emisyon izinleri	Sağlık Bkn lığı
5 Arazi Sınıflandırması	Köylü Gn. Md.
6 Arazi Kullanım izni	Arazi Sahibinden
7 Orman izni	Orman Bkn lığı
8 Yer Seçimi İzni	Sağlık Bkn lığı
9 Tesis İzni	Sağlık Bkn lığı
10 Açılma izni	Sağlık Bkn.hği
11 Kültür Bkn.hği Olumlu Görüşü	Kültür Bkn.hği
12 İşyeri Bildirimi	SSK, Vergi D., Çalışma Bkn.hği
13 imar izni	Bayındırlık-Beled
14 İnşaat İzni	Bayındırlık-Beled
15 Elektrik Ruhsatı	TEDAŞ
16 Su Ruhsatı	DSİ-Belediye
17 Patlayıcı Madde Depo inşaat izni	tç İşleri-Bayındır.
18 Patlayıcı Madde Satınalma ve Kullanma Ruhsatı	iç işlen Bkn.hği
19 Diğer izinler	Askeriye, ve dig.

-Duran sermayenin bile vergilendirilmesi (Yabancı yatırımcıların döviz olarak getirdiği sermayeden, bankada aynen dursa dahi her üç ayda bir "kur farkı" nedeniyle geçici vergi alınıyor.)

-Damga Vergisi (Yabancı sermayeli bir kuruluş bir iş aldığı anda sözleşme imzalayabilmek için daha için avansını almadan damga vergisi ödemek zorunda.)

Bir iş organizasyonunda bazen yüzlerce anlaşma imzalanabilir. Bunların herbirinin damga vergisi bazen için kazancından bile fazla olabiliyor (Kızılot 2000).

4 SONUÇ

Yatırımı durduran, üretimi yerinde sayan bir ülke olarak, Türkiye son yıllarda tüketmek için dışardan borçlanmayı sürdürüyor. Çünkü dış borç almadan yaşayamaz hale gelen bir ekonomiye sahibiz. Geçtiğimiz yıl 28 milyar \$'lık ihracatımıza karşılık 52 milyar \$'lık ithalat yaptık. Yani 24 milyar \$'lık dış ticaret açığı verdik. Yatırım yapmadan, üretmeden, Türkiye bu açığı nasıl kapatacak ? Üretimi artıracak önlemleri almadan kişi başına düşen 3000 \$'lık gelirimizi nasıl 15 000 \$'a çıkarabiliriz ki? Malesef Türkiye'de maden aramaçlığına milyonlarca dolar risk sermayesi harcayacak bir tek yerli kuruluş bulunmamaktadır. Bir ülkede madencilik gelişmesi için önce milyonlarca dolar risk sermayesi harcayarak madenlerin aranıp bulunması gerekiyor. Son 20 senedir Türkiye'de madencilik sektöründe risk

sermayesi harcayacak yerli bir kuruluş çıkmamıştır. Jeolojik yapımızın altın cevherleşmesi için çok elverişli olduğunun anlaşılması ile yabancı sermayeli madencilik firmaları Türkiye'de modern maden yatağı modellemelerine dayandırılmış altın yatağı aramalarını başlattılar. Altın konusunda uzman yabancı sermayeli bu şirketler maden aramaçlığına para harcadıkça Türkiye'de önemli altın rezervlerini ortaya çıkardılar. 1988 öncesi bilinen bir altın rezervimiz yokken, bu firmalar 10 senede 200 milyon \$ harcayarak 300 ton ekonomik olarak işletilebilecek altın rezervi keşfettiler. Mevcut projelerin işletilmesine müsaade edilse, Türkiye Avrupa'nın en fazla altın üreten ülkesi olacak. Ama Türkiye'de altın üretimine başlanması engellenmiştir. Bu durum ülke madencilikini çok olumsuz etkilemiştir. Yerli ve yabancı hiç bir madencilik firmasının Türkiye'de madencilik sektörüne yatırım yapacak cesareti kalmamıştır. Yatırımlar durmuştur. Oysa Peru örneğine baktığımızda 1990 yılında 3 ton altın üretebilen bu ülke yabancı sermaye yatırımları sonucu 2000 yılında 150 ton altın üretebilen bir konuma gelmiştir. 150 ton altının üretimini ülke ekonomisine katkısının 1,5 milyar \$ olduğu göz önüne alınırsa, madencilik için ülke ekonomisine neler kazandırabileceği kolayca anlaşılabilir. Altın potansiyelimizin 6500 ton olduğu göz önüne alındığında, kimler tarafından neden bu sektörün önünü tıkandığının iyi araştırılması gerektiğine inanıyoruz. Yeraltı kaynaklarımızın üretilmesi ülkemizin menfaatine ise acaba üretilmemesi kimlerin işine yarayabilir. Devleti yönetenlerin görevi yatırım ve üretim yapmak isteyenlerin önünü açmaktır. Çünkü insanların iş bulabilmesi, gelirlinin artması, ülkedeki üretim artışına bağlıdır. Devleti yönetenlerin yatırım yapılmayan ülkemizde kişi başına düşen milli gelirimizin bırakın 3000 \$'a aşmasını daha da altına düşebileceğinin korkusunu taşımaları gerekir. Böyle bir durumda Türkiye'nin daha da fakirleşmesi kimlerin işine yarayabilir? Bu soruyu hepimizin sorması gerekir.

Çevreyi koruyan yasa, yönetmelik ve karamamelere uymak şartıyla, bulunacak madenler için üretim garantisi verilmezse kim bu ülkede maden arayıp bulmak için sermayesini harcar ki?

AÇIKLAMA

Bu bildiri de sunulan değerlendirmeler Ocak 2001 itibarıyla yapılmıştır.

KAYNAKLAR

- Aibareda, G 2000 Peru climbs rapidly up the ranks of the world gold producers *EMJ*. April 17-22
Cemal, H. 2001 *Değişim korkulundan kurtulmak zorundayız* Milliyet 30 Ocak

- Chadwick, J 1998 Peru booms *Mining Magazine* February, 87-104
- Chadwick, J 2000 Peru continues to impress the world *Mining Magazine* January, 7-24
- Fernandez, JV Raminiez, JC & Ruiz, RV 1995 Peruvian mining the choice of the 21 st century *Mining Magazine* August 62-69
- Kızılot, Ş 2000 Bu düzenle yabancı sermaye zor gelir *Sabah* 13 Aralık
- Kose, M 2000 Madencilikte yabancı sermaye gerçeği, *Gözlem Gazetesi* Altın-2000 Ekim, 83-86
- Mobbs, P M 1990 The mineral industry of Peru *Minerals Yearbook, Vol 3* 277-291
- Mobbs, P M & Rabchevsky G A 1991 The mineral industry of Peru *Minerals Yearbook* 369-380
- Phelps, R W 1999 *Peru Mining is the national engine of growth* Polymetallics vs Gold
- Soldi, C G 1993 *Peru Mining Annual Review* 123
- Soldi, C G 1994 *Peru Mining Annual Review* 87-88
- Soldi, C G 1995 *Peru Mining Annual Review* 85-86
- Soldi, C G 1996 *Peru Mining Annual Review* 87-88
- Soldi, C G 1997 *Peru Mining Annual Review* 89-90
- Soldi, C G 1998 *Peru Mining Annual Review* 96-97
- Soldi, C G 1999 *Peru Mining Annual Review* A120
- TBMM, 1997, 20 Dönem S Sayısı 419 65
- YSGM, 2001 TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü (YSGM)

ALTINTAŞ MERMER

SAN. ve TİC. A.Ş.

- Altıntaş Pembe
- Altıntaş Royal Bej
- Altıntaş Marmara
- Altıntaş Traverten

Asırlık Tecrübe

Çamurluk Mvk. No: 10 Altınova-YALOVA
TEL: 0.226.461 30 40 (7 hat)

NORMANDY MADENCİLİK A.Ş.

OVACIK ALTIN MADENİ

GENEL MÜDÜRLÜK

Arjantin Cad 15/4 ANKARA
Tel: 0.312.466 19 42
Fax: 0.312.466 19 43
e-mail: infoovacik@ovacik-altin.com

OVACIK ALTIN MADENİ

Ovacık Köyü
Bergama/İZMİR
Tel: 0.232.641 80 17
Fax: 0.232.641 80 19

POWER AND PERFORMANCE

The Next Generation Rocket Boomer is here. They drill quicker, they move faster and are serviced faster. Tough on performance yet gentle on the drill steel. The new rigs, Rocket Boomer L2 C and M2 C give you power and performance like never before.

The powerful COP 1838 rock drill incorporates the latest technology in an intelligent control system. The system "feels" the rock and adjusts impact and feed to the actual rock conditions for maximum penetration and drill steel life.

Gives you higher drilling output

Interactive diagnostic system gives quicker fault location. Robust electronic components set a new industry standard with increased reliability and stability. Fast and reliable network control system with less cabling.

Gives you higher availability

Ergonomically designed operator's panel with a high-resolution display for direct operator-machine communication. PCMCIA card with preferred drilling settings and logging.

Gives you higher efficiency

If you want more information please contact your local Atlas Copco representative or Atlas Copco Makinaları İmalat A.Ş.

İstasyon Arkası TUZLA 81700 İSTANBUL TÜRKİYE

Phone +90-216 395 6610

Fax +90-216 395 4224

E-Mail ortm.tr@atlascopco.com

Atlas Copco

BER - Oner

ARAŞTIRMA KONULARI

*Türkiye çapında, özellikle Karadeniz
ve Ege Bölgelerinde olmak üzere
kurşun, çinko, krom, altın ve gümüş arama
çalışmaları.*

ÇINKO - KURŞUN İŞLETMESİ

Şebinkarahisar / GİRESUN
Tel/Fax: (0454) 711 47 35

KROM İŞLETMESİ

Fethiye Krom İşletmesi / MUĞLA
Tel/Fax: (0252) 612 22 37

BAKIR İŞLETMESİ

Ergani Bakır İşletmesi / Maden / ELAZIĞ
Tel: (0454) 441 24 16 - Fax: (0454) 441 30 75

BER-ONER MADENCİLİK SAN. VE TİC. A.Ş.

Merkez: Büyükdere Cad. Noramin İş Merkezi K:3 D:304 Maslak/İSTANBUL
Tel: (0212) 286 74 60 Pbx Fax: (0212) 286 74 64

ÇAYELİ BAKIR İŞLETMELERİ

**RİZE / ÇAYELİ'DE KURULU
MODERN MEKANİZE YERALTI MADENİ
CEVHER ZENGİNLEŞTİRME / FLOTASYON
TESİSLERİNDE
YILDA ORTALAMA**

**150.000 TON BAKIR KONSANTRESİ (% 25 BAKIR)
70.000TON ÇİNKO KONSANTRESİ (% 50 ÇİNKO)**

**ÜRETİM KAPASİTESİ
ve
GERÇEKLEŞTİRDİĞİ İHRACAT
ile
SEKTÖREL, İHRACAT ÖDÜLÜ 1999 YILI
TÜRKİYE İKİNCİSİ
RİZE İL BİRİNCİSİ
OLARAK FALİYETLERİNİ YÜRÜTMEKTEDİR.**

**İŞLETME : P.K. 42 53200 ÇAYELİ / RİZE
TEL :0-464-544-64 30(PBX)
FAX :0-464-544-64 50**

**ANKARA OFİS : AHMET RASİM SOKAK 27/6, 06550
ÇANKAYA / ANKARA
TEL : 0-312-440-84 46(PBX)
FAX : 0-312-438-16 91**

Türkiyemizin yeraltı zenginliklerini değerlendiren kuruluş...

- Çağdaş madencilik yöntemlerini Türkiye'de uygulamak üzere, sürekli yenilenip, güçlenen makina parkı. Yeraltı ve yerüstü maden işletmeciliğinde, uzun yılların deneyimine sahip seçkin ve uzman personel.
- Ülkemizdeki maden yataklarının en iyi biçimde değerlendirilmesi için, yeni yöntem ve teknolojileri saptamak üzere yapılan araştırma ve geliştirme çalışmaları.

- Cevher üretimi, zenginleştirme çalışmaları, metal pazarlaması etüt, arama ve mühendislik hizmetleri.

Üretim gücü, teknolojisi, deneyimli ve uzman personeli ile; Türkiye'mize yararlı hizmetler sunan Demir Export madencilikte öncüdür.

izmir Caddesi Koç Han 25/7
Kızılay / ANKARA
Tel : 0312 417 23 06(5Hat)
Telefax : 0312. 418 01 51
Telex : 44181 deex tr

IMMIB

LOOK FOR TURKISH MINERALS

*Best source for Boron Minerals and Borates, Chromite Ores
and Concentrates, Barytes, Magnesite, Marble, Clay,
Feldspat, Pumice, Copper, Lead and Zinc Ores,
Ferrochrome and other Industrial Minerals.*

*Centralized service for contacting
Turkish suppliers and traders*

IMMIB

**İSTANBUL MINERAL
EXPORTERS'
ASSOCIATION**

Dış Ticaret Kompleksi A-Blok Çobançeşme Mevkii
Sanayi Cad. Yenibosna Bahçelievler - İstanbul / TURKEY
Phone : 90 212 454 00 00 (Pbx)
Fax : 90 212 454 00 01
e-mail: immib@immib.org.tr
<http://www.immib.org.tr>

Milten, ülke kaynaklarına sahip çıkıyor... Çevre dostu yepyeni ürünler ve teknolojiler sunuyor... Isınma ve enerji problemlerini çözüyor!

Milten, ulusal ekonomi içindeki önemli dinamolardan biri olmanın bilinci ve sorumluluğunu gururla taşıyacak...

MILTEN
SİRKETLER TOPLULUĞU

Milten Materyal, Nakliyat, Tic. Ltd. Sti.

**Üstün teknolojimizle,
patlayıcıda
kaliteyi,**

- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.

**uygulamada
uzmanlığı,**

- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.

**hizmette
mükemmeli**

- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.
- Nitro Nobel Kimya Sanayi A.Ş.

sunuyoruz.

Nitro Mak

MAKINA KİMYA - NİTRO NOBEL KİMYA SANAYİ A.Ş.
MERKEZ: Cinnah Cad. Plot Sok. No: 17 Çankaya /ANKARA
tel: 0.312 440 53 17 (pbx) fax: 0.312.440 61 59

e-mail: nitromak@superonline.com, e-mail: nitromak@nitromak.com, web site: www.nitromak.com.tr

ORICA - NİTRO

PATLAYICI MADDELER SAN. TIC. A.Ş.

GLOBAL TEKNOLOJİ ÖZEL ÇÖZÜMLER

ÜRÜN VE HİZMETLERİMİZ

- POWERGEL emülsiyon patlayıcı üretimi
- Hazır ANFO üretimi
- EXEL elektriksiz kapsüller (non electric)
- Pril poroz amonyum nitrat
- Elektrikli kapsüller, emniyetli fitil, infilaklı fitil
- Delme, patlatma teknik danışmanlığı, saha dizaynları ve projelendirilmesi
- Komple patlatma hizmeti

GENEL MÜDÜRLÜK

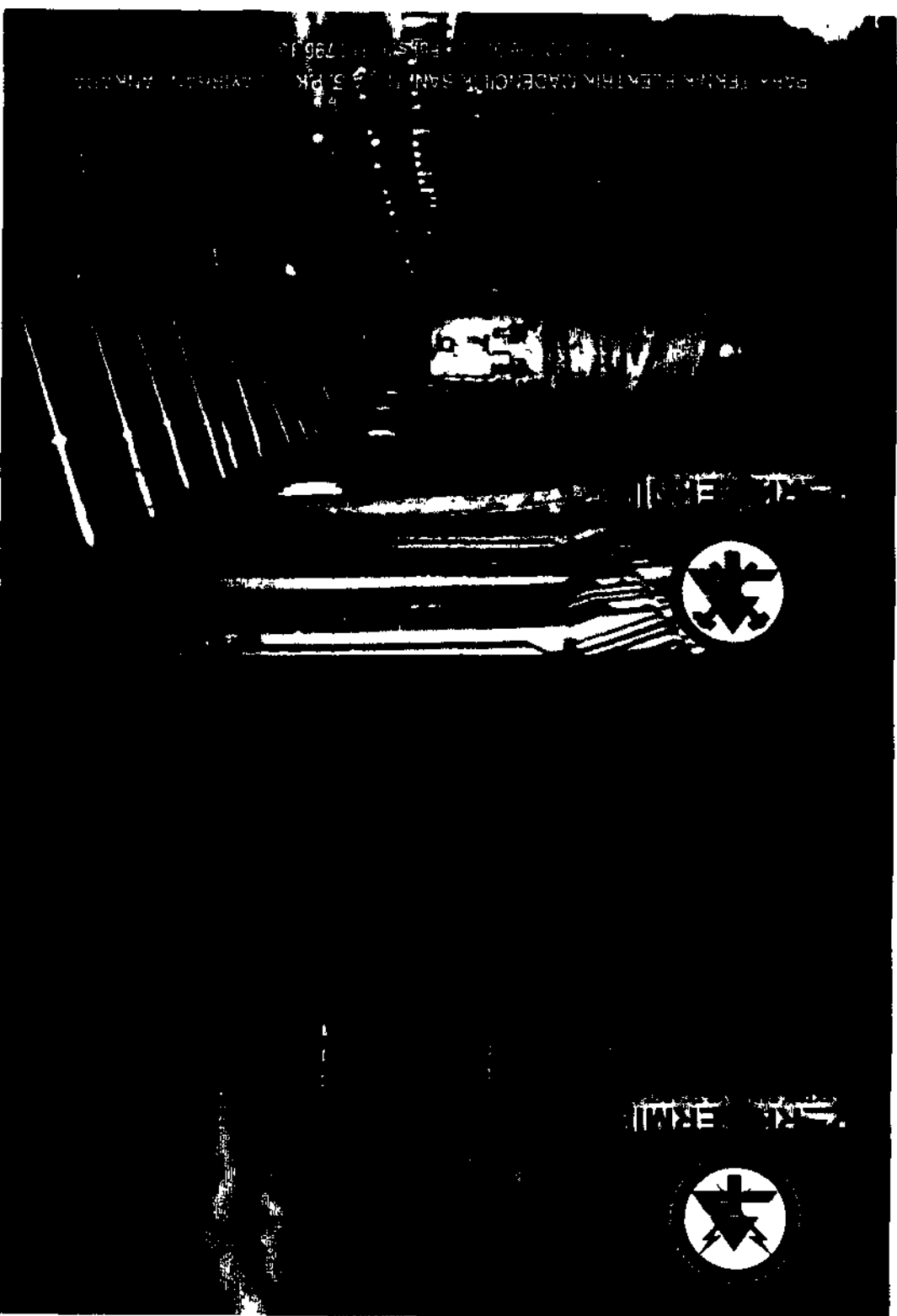
Cinnah Caddesi
Hava sokak 2/3 06680
Çankaya / Ankara
Tel 0 312 442 38 90 (PBX)
Fax 0 312 440 18 34

FABRİKA

Lalahan - Odabaşı Köyü
Ekincik Mevki 06780
Elmadag / Ankara
Tel 0 312 865 19 63 (PBX)
Fax 0 312 865 19 68

ORICA, ICI Explosives'in - ORICA - NİTRO, Nikrosan'ın yeni adıdır

PARA FERREIRA LINDA MADRUGADA, SANITIZADO, S.P.A. - C/DA DA LINDA, 1796-13

FERREIRA LINDA

RIOTUR MADENCİLİK A.Ş.

*Yeni Yılda
Madencilik Sektörüne
Başarılar Dileriz*

Rio Tur Madencilik A.Ş.
Uğur Mumcu Cad. 80/3-4 Gaziosmanpaşa - ANKARA
Tel: 0.312.441 71 03 • Faks: 0.312.441 71 05
e-mail: riotur@riotinto-turkey.com

**RIO
TINTO**

3dT karanlıktaki gözünüz

3 BOYUTLU ZEMİN TOMOGRAFİSİ – zemin yapısını görmeye kanıtlanmış teknik.

Zemin tomografisi sizlere yeraltı projelennizde risklerinizi azaltarak, projelerinizi daha çabuk ve daha ekonomik gerçekleştirmenizi sağlar

Bilgi Toplama

3 boyutlu tomografi için gerekli bilgiler şantiyelerde sismik sistemler kullanılarak elde edilmektedir

Şevlerden kum yığıntılarına kadar değişken oluşumların incelenmesi için gerekli ölçümler yüzeyden veya sondaj deliklerinden yapılabilmektedir. Bu teknik ayrıca yer altı tünel ve madenlerinde kazı yüzeyinin ilensini görmeye başarı ile kullanılmaktadır.

Bilgilerin Değerlendirilmesi

Ölçümlerden elde edilen çok miktardaki kaba bilgi sismik dalgaların zemindeki hareketlerini değerlendiren bilgisayar programı ile analiz edilmekte ve 3-Boyutlu anlaşılabilir görüntüye çevrilmektedir.

Sismik dalga hareketleri

Tünel aynasının ilerisindeki zemin görüntüsü

Renk Diyagramları

Bilgisayar tarafından işlenmiş bilgilerin sonucunda renk diyagramları ile zemin boyunca istenilen yönde kesilen alınabilir. Soğuk renkler düşük sismik hızları (zemindeki boşluklar veya düşük yoğunluklu matzemelen) sıcak renkler ise yüksek sismik hızlarını (sert ve yoğun matzemelen) göstermektedir.

Dalga Hızı (m/s)
5000
2750
650

Tünel Uygulamaları

Tünelcilik ve madencilik uygulamalarında çalışılan aynanın 150 m ilensinin görüntülen elde edilir.

3-Boyutlu Jeofizik Görüntüleri

Bu örnekte görüldüğü gibi yapılan ölçümler sondaj deliklerinin tanımlanması için kullanılmıştır. Zemindeki boşluklar pembe ile sağlam ana kayalar yeşil ve kırmızı renklerle gösterilmiştir.

Tomografi

3dT

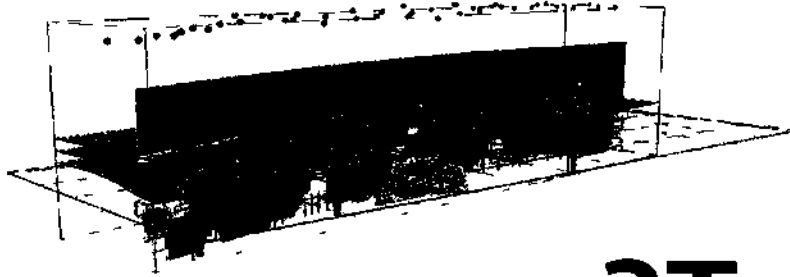
Avantajları

Bu tekniğin temel avantajı elde edilen 3 boyutlu görüntü ile

- önemli zemin özellikleri
- jeolojik yapılar ve
- bunların 3 boyutlu uzay

ilişkisinin net bir biçimde görülmesidir.

Hiç projenizi tunelin aydınlık uçundan başlatmayı düşündünüz mü ?

3dT

İtibet Mark A Kirkbride
mark.kirkbride@skanska.co.uk

Oğuz Atıl Karamercan

oguz.karamercan@skanska.co.uk

Tel +44 (0)1302 821130

Fax +44 (0)1302 821103

Bentley House, Jossey Lane
Doncaster, South Yorkshire
DN5 9ED, United Kingdom

3dT uses proprietary TRT™ & RV3D™ software developed by NSA Engineering Inc. USA

3D TOMOGRAPHICS is a division of Skanska Construction UK Limited

SKANSKA

TÜPRAĞ

METAL MADENCİLİK SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.

*TÜRKİYE'NİN ALTIN GELECEĞİ İÇİN
ÇALIŞIYORUZ*

Tunus Caddesi No: 76/5 Kavaklıdere 06680 Ankara

Tel: 0.312.468 45 36 Fax: 0.312.468 26 46

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

1954 yılında 6235 sayılı yasayla kurulmuş kamu niteliği taşıyan bir meslek örgütüdür.

- 6500 Üye
- 4 Şube
- 39 Temsilcilik

ile ülkemizin her yerinde örgütlenmiştir.

Düzenlediği Madencilik ve Kömür Kongreleri, birçok sempozyum, seminer ve panellerle madencilik sektörü ve maden mühendislerinin sorunlarına çağdaş bir yaklaşımla çözüm arayan madencilik sektörünün en önemli sivil toplum örgütüdür.

Adres :
Selanik Cad. Yeşim Apt. No: 19/3
06650 Kızılay / ANKARA

Tel : 0.312.425 10 80
: 0.312.418 36 57
Fax : 0.312.417 52 90
WEB <http://www.mining-eng.org.tr>
e-mail : maden@mining-eng.org.tr

